

ETNIA — spațiu sacru al
existenței umaneConsiderații pe marginea unui aspect
legat de sărbătoarea din 1 ianuarie

La 1 ianuarie este rânduită în calendar o întreită sărbătoare. Se comemorează evenimentul tăierii împrejur a Domnului; se aduce cinstire Sfântului Vasile cel Mare; se prăznuiește Anul Nou civil.

Referitor la circumziunea sau tăierea împrejur a Domnului dorim să arătăm că este vorba de o practică religioasă, de un act care se împlinea în legătură cu toți cei de parte bărbătească din sânul lui Israel.

Domnul Dumnezeu însuși a poruncit lui Avraam, strămoșul evreilor să se taie împrejur, el și toți urmașii săi după trup. Se institua astfel un semn văzut al alegerii, o pecete care îi diferenția și trupește pe evrei de celelalte neamuri, în general decolate, politeiste și multe decolate din punct de vedere moral-spiritual.

Semnificația actului circumziunii era aceea a tăierii, a extirpării sau îndepărtării din viața poporului ales a poftei necurate, a pornirilor sau aplecărilor spre desfrânare sau întinări.

Deși a fost născut mai presus de fire, dintr-o fecioară curată și de la Duhul Sfânt, și ca atare nu cunoștea concupșcența sau aplecarea spre păcat, Domnul s-a supus și El totuși actului circumziunii. A făcut lucrul acesta din cu totul alte considerente decât ceilalți fii ai lui Israel. În primul rând, așa cum însuși va preciza mai târziu, voia să respicte întru totul Legea, pentru că era de la Dumnezeu și El n-a venit să o strice ci să o împlinească (Mt. 5, 17). Pentru etapa istorică pentru care a fost hărăzită Legea era, cum va mărturisi și Sf. Apostol Pavel, „sfântă și dreaptă și bună” (Rom. 7, 12).

În al doilea rând, prin acceptarea ritualului circumziunii, Domnul voia să se integreze deplin în viața, tradiția și destinul istoric al neamului Său. Prin mama Sa, El aparținea, după trup, unui neam apurte, de care nu se putea distanța și pe care nu-l putea reneza. Un vechi militant evreu pentru promovarea unor relații ecumenice sincere între creștinism și iudaism, între credincioșii acestor două religii va accentua în mod deosebit lucrul acesta al apartenenței lui Iisus la stirpea iudaică, folosindu-l ca argument primordial al ecumenismului interreligios. „Iisus al Evangheliei, Fiul unic și întru-

parea lui Dumnezeu, pentru creștini — scrie el — a fost în viața Sa umana un evreu... Evreu nu numai după credință sau religie, ci evreu din naștere... Nici un creștin nu are dreptul să ignoreze lucrul acesta” (Jules Isaac, „Jesus et Israël, Paris, 1959, p. 33).

Într-adevăr, aceasta a fost originea trupească a Mântuitorului. A odrăslit ca un vâstar din tulpina „bunului măslin” (Rom. 9, 24), care a fost poporul ales. Prin Sfânta Fecioară Maria cobora dintr-o veche familie de evrei, din spăta lui David, seminția lui Iuda, care la rândul său a fost fiul lui Iacob, nepotul lui Isaac și strănepotul lui Avraam. Astfel mărturisesc despre El Sfinții Evangheliști Matei și Luca. Folosind ca sursă de inspirație prezviunile profetilor, aceștia au întocmit chiar „o carte a neamului lui Iisus Hristos”, adică o listă a ascendenților mai însemnați ai Domnului, până la patriarhul Avraam, ba chiar până la Adam (vezi Mt. 1, 1—17; Lc. 3, 23—38). De asemenea, Sf. Apostol Pavel, contemporanul cu aproximativ 5 ani mai târziu al Mântuitorului, ne oferă o mărturie similară. El susține că evreilor le aparține, pe lângă privilegiul de a poseda „înfierea, slava, testamentele, Legea, cultul, făgăduințele, patriarhi” și cinstea deosebită de a se fi zămislit din neamul lor Hristos, „Cel ce este peste toate Dumnezeu binecuvântat” (Rom. 9, 4—5). Într-alt loc dă amănuntul că Domnul nostru „a răsărit din Iuda” (Evr. 8, 14), fiind steaua lui Iacob și tolagul de cărmuire din Israel, despre care a profetizat prorocul Varlaam (Num. 24, 17).

Dar nu numai prin naștere, ci și prin numele pe care îl purta, ca și prin limba pe care o vorbea, Iisus aparținea poporului în sânul căruia s-a întrupat. Numele Iisus este incontestabil de origine semitică. La fel Hristos este echivalentul semiticului Masiach. Limba deprinsă de la propria Sa mamă avea aceeași origine ca și numele.

Născut și crescut între evrei, având un nume ca al lor și vorbind aceeași limbă, Domnul și-a desfășurat întreaga activitate mântuitoare în ambianța mediului evreilor din Palestina. Ex-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Sfântul IOAN GURĂ DE AUR
— Despre semnificația Bobotezei —

Pentru ce, deci, această Sărbătoare se numește și Teofania (adică Arătarea Domnului)? Pentru că, nu atunci când s-a născut a și devenit tuturor cunoscut Hristos, ci atunci când s-a botezat, deoarece până în acea zi a fost necunoscut multora.

Și că nu-l cunoșteau și nu-l știau mulți cine este, ascultă-l pe Botezătorul Ioan care zice „În mijlocul nostru se află acela pe care voi nu-l știți” (Ioan 1, 26). Și de ce să ne mirăm de aceasta că, mulți nu-l cunoșteau, de vreme ce însuși Botezătorul nu-l știuse până în ziua aceea „Pentru că eu, zice, nu-l știam, dar cel care m-a trimis să botez cu apă, acela mi-a zis: „Peste care vei vedea coborându-se Duhul Sfânt ca să rămână peste El, acela este Cel care botează cu Duhul Sfânt” (Ioan 1, 3).

A existat și un botez iudaic, care curăța necurățiile trupești, nu însă și păcatele conștiinței, pentru că nici dacă cineva ar fi săvârșit desfrânare, nici dacă ar fi furat sau răpît, nici chiar dacă cineva ar fi făcut vreodată nelegiuire, nu-l curăța acesta, nicidecum de păcate, ci doar dacă cineva s-ar fi atins de trupurile moarte, sau cineva ar fi mâncat ceva necurat, sau s-ar fi apropiat de un leproș, atunci se spăla și până seara era necurat, iar apoi se curăța.

„Să-și spele — zice — trupul său cu apă curată și va rămâne necurat până seara și apoi se va curăți” (Levitic, 15, 5).

Natural, acestea nu erau în realitate păcate, nici necurății,

ci deoarece oamenii erau nedesăvârșiți încă, Dumnezeu cu astfel de porunci i-a făcut mai evlavioși și încet, încet, i-a pregătit spre desăvârșire morală.

Deci botezul iudaic nu curăța păcatele, ci doar necurățiile trupești; botezul nostru, creștin, nu este la fel ca acela ci este mult mai înalt și mai plin de har, pentru că el curățește de păcate, spală sufletul și dăruiește Duhul Sfânt. La fel botezul lui Ioan, față de cel iudaic era mai înalt, dar față de cel creștin mai mic, și într-un anumit fel a folosit ca o punte între cele două botezuri conducând de la acela (cel iudaic) la acesta (la botezul creștin). Pentru că nu îi povătuia Ioan pe iudei să observe doar curățiile trupești, dar după ce îi lămură privitor la acelea, îi conducea și îi sfătuia să lase răutatea și să urmărească virtutea și să țină tare nădejdea mântuirii lor în faptele virtuții și nu în confundările și în spălările cu apă. Căci nu zicea Ioan „spală-ți hainele tale și spală-ți trupul tău și ai să fi curat” ci zicea: „Faceți fapte vrednice de pocăință” (Matei 3, 8). Și de ce acesta era mai înalt decât botezul iudaic și mai prejos decât al nostru? Pentru că botezul lui Ioan, nici Duhul Sfânt nu-l dădea, nici iertarea prin dumnezeiescul har. Numai îndemna spre pocăință, că nu avea putere să ierte păcatele. Pentru aceasta s-a și zis „Eu deci vă botez cu apă, Acela vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc” (Matei 3, 11).

Trad. de Ierod. Visarion Bălțat

Viața și opera lui MIHAI EMINESCU
în context național și european

Se împlinesc 100 de ani de când, în primăvara anului 1895, studentul în filozofie și filologie Elie Cristea a prezentat, la o universitate străină (Budapesta), prima teză de doctorat despre „Eminescu, viața și opera sa”.

Despre Eminescu s-a scris mult și frumos, încât cu greu se mai poate adăuga ceva. Firește că nu, dar se pot reproduce în conștiința contemporanilor fapte și idei pe care ei trebuie să le cunoască, mai cu seamă că lucrarea studentului ardelean, rămasă în uitare aproape 90 de ani, a fost tradusă în românește de I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului (Pagini dintr-o arhivă inedită, București, 1984).

La un an după abuzivul proces al memorandiștilor (1894), lupta unionistă a românilor transilvăneni a intrat într-o etapă mai dinamică atât în direcție politică cât și culturală, cu scopul precis: afirmarea și renașterea națiunii române, mai ales după instaurarea dualismului austro-ungar (1867—1918).

Pe linia luptei culturale, declanșată și organizată îndeosebi de societatea „ASTRA”, se înscrie și susținerea primei teze de doctorat cu subiectul: „Eminescu, viața și opera sa” a studentului ardelean Elie Cristea, devenit după Unire primul patriarh al României, Miron Cristea.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

PROTOCOL
cu privire la organizarea și desfășurarea
asistenței religioase în Armata României

Pe baza art. 29 (5) din Constituția României și a tradițiilor poporului român, a faptului că acordarea asistenței religioase în Armata României constituie o îndatorire pastoral-misionară a Bisericii, până la adoptarea „Legii Clerului militar și a asistenței religioase în armată”, între Ministerul Apărării Naționale și Patriarhia Română se încheie prezentul Protocol:

1. În Armata României se reia activitatea de asistență religioasă, cu caracter permanent, care are menirea să răspundă cerințelor religioase, morale și spirituale ale militaților și să contribuie la educația religioasă, patriotică, civică și etică a acestora.

2. Activitatea de asistență religioasă se organizează de către Patriarhia Română și Ministerul Apărării Naționale și se va desfășura în timpul stabilit prin programul orar al unităților, ținând seama de specificul și cerințele generale ale sistemului militar și de particularitățile armei sau unității militare.

Clerul care se va constitui și va activa în acest scop (până la instituirea prin „Legea clerului militar și a asistenței religioase în armată”), va funcționa la nivelul Departamentului pentru

Politica de Apărare și Relații Internaționale și a unităților (garnizoanelor) prevăzute în anexele nr. 1 și 2 ale prezentului Protocol.

3. Patriarhia Română prin eparhiile sale va asigura personalul clerical necesar, în funcție de cerințele armatei și la solicitarea Ministerului Apărării Naționale.

4. Participarea militarilor la serviciile religioase și la programul de asistență religioasă se va desfășura în deplină libertate, în funcție de apartenența confesională a acestora, fiind exclusă orice activitate cu caracter prozelitist.

5. Comandanții unităților militare de alte confesiuni decât cea ortodoxă, la cererea acestora, pot beneficia de asistență religioasă din partea Bisericii sau a cultului de care aparțin, în condițiile stabilite la punctul 2 din prezentul Protocol.

6. Preotul se subordonează, din punct de vedere administrativ, comandantului structurii în care este încadrat și se conformează regulilor și îndatoririlor prevăzute de legele țării și regulamentele pentru personalul civil din Ministerul Apărării Naționale.

Din punct de vedere spiritual-economic, este supus Episcopului locului, cu respectarea rânduieli-

lor bisericesti.

7. Preotul este îndrumătorul religios și spiritual în unitatea și garnizoana în care-și desfășoară activitatea, pe baza unui program religios integrat în planul de activități al unității, aprobat de comandant, și are, de regulă, următoarele îndatoriri:

— cultivă în sufletele militarilor credința strămoșească, sentimentul datoriei față de țară și de popor, dragostea și respectul față de memoria și jertfele înaintașilor; dezvoltă sentimentul demnității și onoarei militare, sentimentul patriotic și al răspunderii față de îndeplinirea misiunilor încredințate;

— desfășoară activitate de educație moral-religioasă, etică și civică a militarilor, cadrelor militare și personalului civil, în incinta unităților militare;

— colaborează cu alți factori educaționali pentru organizarea serviciilor religioase în cadrul unor evenimente importante din istoria și spiritualitatea poporului român: sărbători naționale, religioase, aniversări, comemorări și evocări, Ziua Eroilor, Ziua Armatei Române, zilele categoriilor de forțe ale armatei, armelor, unităților, depunerea jurământului militar, încorporarea și trece-

rea în rezervă etc;

— oficiază serviciile religioase, administrează Sfintele Taine, asigură mărturisirea și împărțirea personalului militar, civil și desfășurarea activității de pastorație individuală în unități, pe terenul de instrucție și în aplicație, în timp de pace și de campanie;

— acordă asistență religioasă în spitalele militare și la închisoarea militară, acolo unde există;

— își face cunoscută opinia sa când socotește necesar sau când i se solicită, în cazul pedepșirii disciplinare a militarilor;

— previne și combate prin mijloace pastorale specifice faptele antisociale, cele îndreptate împotriva ordinii constituționale ori a capacității de luptă;

— se îngrijește împreună cu comandantul de stare morală, psihică și disciplinară a militarilor;

— acordă atenție deosebită problemelor de educație privind familia.

(Continuare în pag. a 2-a)

Patriarhul Bisericii
ORTODOXE ROMÂNE
† TEOCTISTMINISTRUL APĂRĂRII
NAȚIONALE
GHEORGHE TINCAMESAJUL ÎNTĂISTĂTORILOR
BISERICILOR ORTODOXE

(PATMOS, 26 septembrie 1995)

1. Slavă și laudă și mulțumire înălțăm Dumnezeui nostru Celui în Treime, că ne-a învrednicit din nou prin mila și harul Său, pe noi Întăistătorii Sfințelor Biserici Ortodoxe locale, să ne întâlnim „în insula ce se cheamă Patmos” (Apocalipsa I, 9) pentru a sărbători împreună împlinirea a o mie nouă sute de ani de la scrierea cărții sfinte a Apocalipsei Sfântului Ioan, care încheie Sfințele Scripturi ale Bisericii.

Prăznuind laolaltă cu strălucire și slujind împreună Domnului întru pomnirea Sfântului slăvitului Apostol și Evanghelist Ioan și împărțindu-ne din Pâinea și Potiurul credinței noastre comune, ale speranței și ale iubirii, dorim să adresăm credincioșilor Sfințele noastre Biserici Ortodoxe și tuturor celor ce cred în Hristos, ca și tuturor oamenilor de bună credință, un mesaj de pace și de iubire, și să ne unim cu toții pentru a asculta „ceea ce Duhul spune Bisericilor” (Apocalipsa II, 11, 12, 17, 29; III, 6, 13, 22) în aceste timpuri grele.

2. Timpurile sunt într-adevăr critice, iar responsabilitatea Bisericii lui Hristos devine grea și complexă nu numai față de fiii săi, ci și față de toți oamenii și întreaga creație a lui Dumnezeu. Starea critică a acestor timpuri, care sunt caracterizate de mulți ca „apocaliptice”, este determinată și intensificată de îndepărtarea și lepădarea oamenilor de Dumnezeu și, odată cu acestea de încercarea, de îndumnezeirea a puterii și a plăcerilor umane, pe altarul cărora se sacrifică totul, semenii și întreaga creație materială.

În aceste timpuri credem că este de datoria noastră să subliniem însemnătatea Revelației în Hristos pentru progresul omenirii, pentru pacea și înfrățirea popoarelor, precum și responsabilitatea Bisericilor Ortodoxe de a contribui, cu tot ce le stă în putere, la instaurarea acestor principii în lumea întreagă. Ele devin astfel purtătoare și propovăduitoare ale duhului și ethosului acestei Revelații.

De aceea, din acest loc sfințit de evanghelistul iubirii, facem către toți oamenii, mai ales către cei ce dețin puterea pe pământ și către cei ce viețuiesc în regiuni de conflicte și războaie, apel la adevăr, pace și dreptate pentru toți. În acest scop suntem gata să oferim și noi, ca Biserici, puterile noastre spirituale și morale, oriunde s-ar cere acestea.

3. Prin apelul nostru dorim să facem cunoscut încă o dată tuturor, cu deosebire celor care înțelegem sau din ignoranță prezintă o imagine inexactă și deformată a Bisericii Ortodoxe, că înțelegerea bisericăscă ortodoxă a neamului nu conține în nici un fel elementul agresivității sau al conflictelor între popoare, ci se referă la specificul fiecăruia dintre acestea, la dreptul sfânt al acestora de a păstra și cultiva bogăția tradițiilor lor și de a contribui în acest fel la progresul, pacea și reconcilierea tuturor oamenilor. De aceea și condamnăm orice fel de fanatism naționalist capabil să conducă la dezbinare și ură între oameni, la înstrăinarea sau dispariția elementelor culturale și religioase ale altor popoare de pe pământ și la încălcarea dreptului sacru al libertății și demnității persoanei umane și ale minorităților de pretutindeni.

4. Prezentul Mesaj este adresat într-un moment de răscruce al istoriei umane, marcat de apropiatul sfârșit al celui de al doilea mileniu după Hristos și începutul secolului al XXI-lea. Biserica Ortodoxă nu poate lăsa această aniversare să treacă neobservată, deși nu ignoră faptul că măsurarea timpului în milenii și alte unități este în fond act convențional. Măsurarea timpului istoric cu referire la Hristos, cheamă, mai ales pe cei ce cred în Hristos, să marcheze acest moment istoric și să-l folosească ca pe un prilej de evaluare a marilor evenimente ale secolului ce se încheie și de estimare a problemelor și posibilităților secolului care, cu voia lui Dumnezeu, se apropie.

Pentru aceste motive, Biserica Ortodoxă intenționează să organizeze sărbătorirea la nivel panortodox a jubileului anului 2000 d.Hr. în timpul căreia va preamări pe Domnul istoriei pentru tot ceea ce a dăruit Bisericii și lumii Sale în secolul care se încheie, aducând slavă lui Dumnezeu „pentru toate”, după spusele unui Sfânt Părinte al Bisericii, și va invoca harul, lumina și ajutorul Lui asupra Bisericii și lumii Sale pentru mileniul care urmează.

5. În ceea ce privește secolul care se încheie observăm că pentru Biserica Ortodoxă acesta a fost plin de evenimente importante. În diferite părți ale lumii, creștinii ortodocși au suferit grele și îndelungate persecuții. Martirii lor a întărit duhul ortodox al smereniei evanghelice, „al răbdării și al credinței sfinților” (Apocalipsa XIII, 10) în Acela Care „a pornit ca un biruitor ca să biruască” (Apocalipsa VI, 2) și al certitudinii că în trăirea Crucii lui Hristos se cuprinde și trăirea Învierii. Sângele martirilor cunoscuți sau necunoscuți leagă Biserica noastră într-un mod special de timpurile apostolice.

6. Experiența aceasta a muceniciei a fost însoțită de mărturia teologică ortodoxă, prin care s-a reînnoit teologia artistică și a fost pusă în evidență învățătura patristică despre lume și om, precum și cea despre Biserica și Sfințele Taine.

Redescoperirea și promovarea creatoare a învățăturii Sfinților Părinți răsăriteni ai Bisericii, a „limbajului” și a frumuseții iconelor, precum și reimpresărea conștiinței misionare, a vieții monahale și redescoperirea și punerea în valoare a Părinților filocalici, în strânsă legătură cu dialogul fructuos cu unele curente contemporane ale Filozofiei și Științei, toate acestea au dat viață teologiei ortodoxe și au făcut-o apreciată pe plan internațional.

De aceea, suntem chemați să cinstim pe promotorii acestei înfloriri teologice, care prin eforturile lor stăruitoare au condus teologia ortodoxă la o mărturie comună în lumea de astăzi, dincolo de deosebirile și granițele etnice și rasiale.

7. Reinvierea creatoare a duhului Părinților Bisericii nu numai că au ajutat lumea teologică și bisericăscă contemporană la înnoirea vieții Bisericilor noastre locale în general, ci, de asemenea, a oferit diferitelor organisme ale Mișcării Ecumenice, cât și dialogurilor teologice bilaterale sau multilaterale, mărturia Bisericii celei una, sfinte, sobornicești și apostolice. Mișcarea Ecumenică, în general, a cărei prezență la acest sfârșit de mileniu a fost puternică și a readus speranțe sfinte între creștinii divizați, a constituit un spațiu important de mărturie, de afirmare și contribuție pentru teologia ortodoxă. Din păcate, însă, criza și devierile semnalate în ultimele decenii în sânul Mișcării Ecumenice împun Bisericii Ortodoxe nevoia unei atitudini de rezistență față de astfel de devieri, precum și afirmarea Tradiției autentice a Bisericii.

În mod special considerăm că Uniunea și Prozelitismul constituie piedici serioase în calea progresului dialogului nostru cu Romano-catolicii și Protestanții.

8. În aceste timpuri caracterizate de un proces nestăvilit de secularizare se impune în mod deosebit necesitatea afirmării însemnătății sfințeniei vieții, având în vedere criza spirituală care domină civilizația de astăzi. Înțelegerea greșită a libertății ca liber-

(Continuare în pag. a 2-a)

Mesajul Întâistătorilor Bisericii Ortodoxe

(Urmare din pag. 1)

tinaj duce la creșterea criminalității și la lipsa de respect față de libertatea aproapelui, față de sfințenia vieții, chiar și la agresiunea fizică și la distrugerea ecologică. Tradiția ortodoxă, formată prin trăirea adevăratelor creștine, este purtătoarea spiritualității și a etosului ascetic, care trebuie să fie puse în evidență și afirmate în mod cu totul special în epoca noastră.

9. Această experiență, împreună cu mărturia ortodoxă, este oferită în smerenie lumii întregi, tuturor oamenilor și popoarelor fără excepție, respectând libertatea și specificul fiecăruia în parte, în ascultare față de Cel Care „a fost înjunghiat și a răscumpărat lui Dumnezeu, cu Sângele Său, oameni din toată seminția și limba și poporul și neamul“ (Apocalipsa V, 9). Orizontul misiunii ortodoxe, în ciuda greutăților temporare, rămâne universal, iar așteptarea și orientarea acesteia eshatologice.

10. În mod special, în legătură cu problema ecologică care este pentru toți gravă și amenințătoare repetăm și prin prezentul Mesaj interesul viu și intens al Bisericii Ortodoxe privitor la folosirea corectă a mediului înconjurător. Deja, cu prilejul intrării noastre precedente din Fanar, am manifestat acest interes. Reamintim că din inițiativa Patriarhiei Ecumenice s-au organizat congrese pe această temă și s-a fixat ziua de 1 Septembrie a fiecărui an ca zi de rugăciune pentru ocrotirea mediului înconjurător. Declaram încă o dată că această problemă este extrem de serioasă și chemăm pe toți oamenii la trezvie și la luarea tuturor măsurilor necesare pentru salvarea și protejarea creației lui Dumnezeu. Biserica Ortodoxă consideră pe om iconom și nu proprietar al lumii fizice, această înțelegere fiind exprimată în mod cu totul deosebit de tradiția și experiența sa ascetică și cultică — mai ales de cea euharistică. Astăzi este necesar ca toți să arătăm dragoste și să avem o atitudine ascetică față de natură.

11. Sensul și importanța Sfintei Euharistii ca centru și criteriu al întregii vieți a Bisericii sunt evidente. Toate Sfintele Taine și întreaga viață bisericească se desfășoară în jurul Sfintei Euharistii și primesc substanță din relația cu aceasta. Sfânta Euharistie, săvârșită de fiecare dată sub conducerea sau în numele episcopului canonic al locului, constituie axul central și criteriul întregii vieți a Bisericii, descoperind sensul profund și ultim al existenței întregii creații, care este comuniunea cu viața lui Dumnezeu Cel în Treime.

Rezultă cu evidență, pe de o parte, că Sfânta Euharistie trebuie să se săvârșească totdeauna în numele episcopului canonic și cu permisiunea acestuia — pentru a fi validă și mântuitoare pentru cei ce participă, iar, pe de altă parte, că modul săvârșirii acesteia trebuie să fie acela care se potrivește cu natura și caracterul ei de iconă a împărăției lui Dumnezeu și a sensului ultim a tot ceea ce există.

Acest lucru este necesar deoarece, din păcate, se observă uneori devieri grave în ceea ce privește permisiunea episcopului canonic și pomenirea acestuia la Procomidie, în timp ce modul de săvârșire a Sfintei Liturghii și a tuturor slujbelor prezintă unele influențe străine de tradiția ortodoxă.

12. Privind deja, cu credință și nădejde, spre milenii următor, chemăm pe toți oamenii la rugăciune și priveghere având în vedere marile probleme, dar și posibilitățile deosebite care se întrevăd la orizont. Salturile științei aproape în toate domeniile, mai ales însă în biologie, prevestesc realizări de neimaginat, dar și pericole. Biserica nu poate fi indiferentă față de aceste previzibile evoluții, întrucât de acestea depinde supraviețuirea persoanei umane ca și „chip al lui Dumnezeu“.

13. În domeniul schimbărilor politice, Biserica Ortodoxă doarește să păstreze și mai departe principiul fundamental privitor la neamestecul acesteia în politică. Desigur, ea nu poate rămâne indiferentă atunci când deciziile politice afectează însăși existența Bisericii Ortodoxe. De aceea, așteptăm ca în astfel de situații să se ceară și să se ia serios în seamă și poziția sa. Un astfel de caz considerăm a fi problema viitorului Locurilor Sfinte, al locurilor de pelerinaj și al comunității ortodoxe care trăiește acolo, care privesc întreaga Ortodoxie și mai ales Patriarhia Ierusalimului. Prin urmare, orice discuție referitoare la schimbarea statutului (status quo) Locurilor Sfinte, statutul asigurat de-a lungul veacurilor prin hotărâri și acorduri internaționale, nu este posibilă și nici îngăduit să se facă fără știrea și în lipsa Patriarhiei Ortodoxe a Ierusalimului care își are reședința acolo de secole.

14. În câmpul mai larg al culturii, se exprimă de către mulți temerea că milenii viitor va conduce omenirea în fața unor conflicte culturale, în care elementul religios va fi dominant. Această eventualitate impune tuturor conducătorilor religioși înțelepciune, prudență și curaj, pentru ca orice element de fanatism și de ură să fie îndepărtat și să fie apărată pacea lumii, atât de mult încercată de războaie și conflicte în secolul care se încheie.

15. Într-o lume confruntată cu tot felul de secte și interpretări înfricoșătoare ale cărții Apocalipsei, noi toți, dar mai ales generația tânără, suntem chemați să învățăm și să mărturisim prin cuvânt și faptă, că numai iubirea lui Dumnezeu, a semenilor și a întregii creații dă sens și mântuire vieții noastre, chiar și în cele mai grele perioade ale istoriei.

În ciuda prezentării dramatice a evenimentelor, cartea Apocalipsei conține în profunzimea sa însăși Evanghelia lui Hristos, adică ne descoperă că păcatul omensc și puterile demonice distrugătoare au fost și vor fi biruite de Iisus Hristos, Domnul istoriei, care este „Alfa și Omega, Cel ce este și Cel ce era și Cel ce vine, Atotfăcătorul“ (Apocalipsa I, 8).

*

*

Adresându-vă acestea din sfânta insulă a Patmosului vă îmbrățișăm cu îmbrățișare sfântă și vă transmitem vouă și lumii întregi cuvântul autorului sfânt al Apocalipsei, cuvânt de credință, nădejde și dragoste: „Iată, cortul lui Dumnezeu este cu oamenii și El va sălăși cu ei și ei vor fi poporul Lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei. Și va șterge orice lacrimă din ochii lor și moarte nu va mai fi, nici plângere nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi au trecut“ (Apocalipsa XXI, 3—4).

Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărăția Sfântului Duh să fie cu noi cu toți. Amin.

In Sfânta Insulă Patmos, 26 septembrie 1995, pomenirea adormirii Sfântului slăvitului Apostol și Evanghelist Ioan Teologul.

† Patriarhul Ecumenic BARTOLOMEOS I, reprezentând și pe Patriarhul Cetății Sfinte a Ierusalimului și a toată Palestina, DIODOROS II

† Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa PARTHENIOS III

† Patriarhul Antiohiei și a tot Orientul, IGNATIOS IV, reprezentat de Mitropolitul IOANNIS de Pergam

† Patriarhul Belgradului și a toată Serbia, PAVLE

† Patriarhul Bucureștilor și a toată România, TEOCTIST

† Patriarhul Sofiei și a toată Bulgaria, MAXIMOS, reprezentat de Mitropolitul GHELASIE

† Arhiepiscopul de Metschete și Tiblisi și Catolicos Patriarh a toată Georgia, ELIAS

† Arhiepiscopul de Noua Justiniana și al tot Ciprului, HRISOSTOMOS

† Arhiepiscopul Atenei și a toată Grecia, SERAFIM

† Arhiepiscopul Tiranei și a toată Albania, ANASTASIOS

† Arhiepiscopul de Bugu și Mitropolit al Cehiei și Slovaciei, DOROTHEI

† Arhiepiscopul de Karelia și a toată Finlanda, JOHN

(Urmare din pag. 1)

6. În desfășurarea activității sale, preotul are statut de consultant al comandantului unității în problemele religioase duhovnicești, civice și patriotice, morale și etice.

7. Selecționarea personalului clerical se va face avându-se în vedere următoarele criterii: studii teologice superioare; definitivul; activitate pastorală de minimum 5 ani; prestigiu în Biserica și societate; starea de sănătate bună.

Recomandarea preoților se face către Patriarhia Română de Episcopul locului (pentru unitățile — garnizoanele solicitate de Ministerul Apărării Naționale) potrivit criteriilor bisericești. Selecția se va efectua de o comisie mixtă, formată din reprezentanți ai Ministerului Apărării Naționale și Patriarhiei Române, pe baza unor examene și teste susținute de candidații.

Candidații care promovează examenul de selecționare vor fi încadrați și vor participa la un curs special în Academia de Inalte Studii Militare, cu durata de 60 de zile, conform unor programe întocmite de Inspectoratul Statului Major General în colaborare cu Patriarhia Română.

8. Încadrarea și instalarea în funcție a preotului se face la recomandarea Patriarhiei Române, prin Ministerul Apărării Naționale, de către comandantul garnizoanei respective și cu participarea reprezentantului Episcopiei locale.

Preoții încadrați în structurile militare se bucură de toate drepturile prevăzute de legislația în

(Urmare din pag. 1)

ceptând scurta perioadă de timp, de la Nașterea Sa și până la moartea lui Irod, cât a stat în Egipt, prezența Sa este remarcabilă permanent pe meleagurile Țării Sfinte.

Templul și sinagoga au rămas pentru Iisus lacăsurile spre oare se îndrepta cu evlavie. Încă din copilărie le cerceta cu regularitate, îndeplinind toate prescripțiile rituale (Ioan 2, 22—38).

Este neîndoielnic că rugându-Se cu osârdie, cum arată Sfintele Evanghelii, Iisus rostea și rugăciunile zilnice prescrite de ritualul iudaic ca obligatorii pentru orice credincios. Împreună cu ucenicii Săi cânta adeseori psalmii de laudă după tradiția evreilor (Mt. 26, 30; Mc. 14, 26).

Cunoscând toate aceste realități din Revelație și din ceea ce ni se descoperă prin comemorarea evenimentului tăierii împrejur a Domnului din ziua de 1 ianuarie, dorim a atrage luarea aminte asupra ideii ce am formulat-o în titlul acestui articol, anume că etnia sau neamul este un cadru sacru al existenței umane. Legea firii impune oricărui individ să-și aducă cu rigurozitate aminte de apartenența sa la rădăcina și tulpina arborelui genealogic din care face parte ca un vițelar. Ignorarea acestui aspect înseamnă înstrăinarea de sine însuși, desprinderea de pe trunchiul propriu sau neam. Este imperios necesar să se știe lucrul acesta, cu atât mai mult cu cât Dumnezeu însuși a creat în unitatea genului uman, diversitatea etnică atât de impresionantă. Astfel citim în F. Ap. cap. 17, 26: „Și a făcut dintr-un sânge tot neamul omensc, ca să locuiască peste toată fața pământului, așezând vremile cele de mai înainte rânduite și hotarele locuirii lor (a popoarelor — n.n.)“.

Diversitatea neamurilor și limbilor pământului nu este în legătură cu momentul turnului Babel și deci nu trebuie interpretată ca un rezultat al păcatului și răzvrătirii oamenilor împotriva lui Dumnezeu, ci trebuie înțeleasă ca fiind dintru început, de la creație, voită și hotărâtă de Dumnezeu.

Unitatea fără diversitate ar fi însemnată monotonie. Dacă Dumnezeu n-a creat nici măcar frunzele unui copac absolut identice, ci fiecare frunză se deosebește de alta, cu atât mai puțin putea să creeze într-un astfel de mod neamul oamenilor.

Diversitatea genului uman este evidentă chiar din clipa creației. Astfel se spune în cartea Facerii că: „A făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie“ (Fac. 1, 27). În unitatea desemnată prin noțiunea generică de „om“ se cuprind diversitatea desemnată prin cele două noțiuni: „bărbat“ și „femeie“. Aceasta e diversitatea după gen. Există însă și diversitate după etnie, pentru că pe parcursul dezvoltării, al înmulțirii oamenilor au apărut și elementele distinctivă între unii și alții. Tot în Facere se cuprind acele vestite genealogii biblice, care pun în evidență dintru început existența etniilor (Fac. cap. 5 și 10). Astfel, încă înainte de

PROTOCOL

vigoare și de regulamentele pentru personalul civil din Ministerul Apărării Naționale.

9. Încetarea activității preoților se face, când situația impune, de către organele abilitate ale Ministerului Apărării Naționale de comun acord cu Patriarhia Română.

10. Preoții încadrați în structurile militare nu pot avea parohie.

11. Potrivit cu solicitările Ministerului Apărării Naționale, nivelul unităților și formațiunilor militare la care nu sunt încadrați preoți, asistența și educația moral-religioasă vor fi asigurate de preoți din unități bisericești locale, recomandați de Episcopul locului.

Pe timpul cât desfășoară activități în unitățile militare preoții prevăzuți la alineatul de mai sus sunt obligați să respecte îndatoririle ce revin preoților încadrați în unitățile militare.

12. Pentru coordonarea activităților de asistență religioasă în structurile militare se va organiza Secția de Asistență Religioasă a Armatei, în structura Departamentului pentru Politica de Apărare și Relații Internaționale.

Secția de Asistență Religioasă a Armatei va fi încadrată cu preoți, precum și cu 1—2 ofițeri de stat major potrivit anexei nr. 1, și va fi condusă de un preot în rang de vicar administrativ, numit de ministrul apărării naționale la propunerea Pa-

triarhiei Române de care depinde canonic.

13. Atribuțiile generale ale Secției de Asistență Religioasă a Armatei sunt:

— organizează și coordonează activitatea de asistență religioasă, de educație moral-religioasă, patriotică și civică din structurile militare;

— conlucrează cu conducerea altor culte decât cel ortodox, recunoscute de lege, care au credințioși în armată, se consultă cu acestea și stabilește, de comun acord, modul de acordare a asistenței religioase;

— face propuneri privind principiile de selecționare, recrutare și încadrare a preoților;

— elaborează, cu avizul Patriarhiei Române, metodologia și tematicile programelor de educație moral-religioasă și se preocupă de baza materială, necesară desfășurării activităților de asistență și de educație moral-religioasă;

— realizează, prin Direcția de Informare și Relații Publice, legătura cu presa militară, religioasă și civilă, precum și cu alte mijloace de informare în problemele specifice.

14. Preoții încadrați în structurile militare vor participa la programele pastorale organizate de Patriarhia Română și centrele episcopale pentru personalul bisericesc, fără a afecta activitatea de asistență din structurile militare unde își desfășoară activitatea.

ETNIA — spațiu sacru al existenței umane

Turnul Babel se vorbește despre semii, hamiți și iafetiți, cumoscându-se și zonele geografice în care aceștia s-au stabilit.

Când a fost construit Turnul Babel, s-a deteriorat armonia firească dintre neamurile și graiurile deja existente. Au apărut bariere despărțitoare, oamenii nemaiînțelegându-se întreolaltă. Ei se apucaseră să facă un lucru rău, contrar voinței lui Dumnezeu. Creatorul nu le-a mai stat în ajutor. I-a lipsit de harul păcii și al bune înțelegeri și astfel s-au văzut dintr-o dată mănăști de interese diferite, antagonice.

Este cert că păcatul a influențat negativ și acest aspect al existenței umane, care este etnia. Au apărut pe parcursul istoriei tendințe fie de exacerbare și exclusivism etnic precum rasismul și sovinișmul, fie de anihilare și disoluție națională precum imperialismul, cosmopolitismul și internaționalismul de tip comunist. Toate aceste curente au afectat raporturile interetnice și au cauzat grave conflicte și crime ce au pătat conștiința omenirii.

O justă soluție a problemei etnice o aflăm în Revelație. Cu toate că Dumnezeu și-a ales un popor spre a pregăti prin el calea mântuirii, n-a exclus din planul Său nici neamurile păgâne. Prin graiul profeților, și acestora li s-a vestit bunăvoința lui Dumnezeu față de ele. El L-a trimis în lume pe Unicul Său Fiu spre a-i mântui pe toți oamenii, indiferent cărei seminții aparțin. Când s-a intrupat și mai ales când S-a jertfit, Fiul lui Dumnezeu a făcut din cele două lumi (iudaică și păgână) una, surpând peretele cel din mijloc al despărțirii (vezi Efes. 2, 14).

Sfântul Apostol Pavel va mărturisii și el că prin Botez, adică prin încorporarea în Biserica diferențierile de stare religioasă dispar. Astfel se află scris în Epistola către Galateni: „Căți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este rob, nici slobod; nu mai este parte bărbătească și parte femească, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus“ (cap. 3, 27—28). Unitatea în Hristos se realizează nu prin anularea diferențierilor naturale, firești, etnice sau chiar de stare socială, ci prin abrogarea statutului religios al oamenilor de dinainte de Hristos, care erau categorisiți în iudei și păgâni, popor ales și neamuri (goim), monotești și politeiști.

După intruparea Mântuitorului astfel de diferențieri nu mai există, întrucât toți sunt chemați la o singură mântuire. Botezul fiind unul, toți cei care îl primesc trebuie să se regăsească în unitatea Bisericii lui Hristos, care este trupul Său mistic. Dar ceea ce este după natură nu se schimbă. Nici apartenența la un neam nu încetează. Toate cele ce definesc neamul trebuie să ne definească și pe noi. Limba, credința, tradițiile, obiceiurile neamului trebuie să fie și ale noastre; să le socotim și să le pre-

țuim ca pe o moștenire sfântă, ce ni se transmite din străbuni.

Sectarismul timpului nostru subminează aceste valori. Prin prozelitism induce în eroare sufletele slab ancorate în adevărul credinței. Sub pretextul înnoirii, al schimbărilor și modernizării sărăcește fondul spiritualității creștine. Din tezaurul doctrinar, cultic și de viață duhov-

Viața și opera lui M. EMINESCU...

(Urmare din pag. 1)

Aducerea celui mai reprezentativ spirit poetic român în forul intelectual budapestan a fost un act demonstrativ cu multe semnificații.

Tânărul doctorand ardelean a răstă, în primul rând, că Eminescu este al tuturor, că anii de formare și de debut îl leagă direct de Transilvania, că există un cult pentru Transilvania și istoria ei, că peregrinările tinerești ale lui Eminescu au în vedere: Blajul, Brașovul, Sibiu, centrele puternice de cultură românească și mai ales de renaștere romanică.

Susținerea tezei de doctorat a lui Elie Cristea reprezintă o izbândă spirituală românească, un triumf al spiritului umanist, peste prejudecăți și restricții politice, o recunoaștere indirectă a prezenței unei valori literare de dimensiune europeană, produsă de un popor față de care exista de veacuri o atitudine de dispreț și aroganță.

Teza lui Elie Cristea, bazată pe o informație exactă, în partea I-a biografică, aduce în atenție o imagine a întregii arii românești pe care poetul a călcat-o, dar și Viena, Budapesta, Berlin, Dresda, Stuttgart, Veneția, Florența ș.a. ca itinerar european sau nume ca: Ștefan cel Mare, Aron Pumnul, Iosif Vulcan, părinții George și Raluca, soroarele Aglae și Henriette, nume de poezi, scriitori și artiști sau nume universale, societăți și ziare, cu alte cuvinte cele mai reprezentative elemente care marchează viața și opera poetului român, devenit exponent universal.

Prezentând biografia eminesciană, Elie Cristea se înscrie el însuși în ceea ce era numit în epocă — cultul eminescian, foarte viu în Ardeal, încorporat unei spiritualități naționale, unei istorii. În teza lui Elie Cristea aflăm și unele amănunte valoroase asemenea celor din opera călășesciană. În concluzie Elie Cristea privește biografia eminesciană într-un larg context național și european.

În partea a II-a a lucrării, Elie Cristea arată că Eminescu „datorită genialității lui, ocupă locul meritat printre cei mai mari poeți ai acestui secol“. Autorul face exegeza operei eminesciene pe cont propriu. N-a beneficiat de prea multe surse documentare, dar el va întreprinde demersul critic din mândria de a scrie despre un mare spirit poetic și „pentru a ușura munca generațiilor viitoare de critici“.

Criteriul comentării poeziilor

15. Periodic, Ministerul Apărării Naționale și Patriarhia Română vor analiza activitatea de asistență și educație moral-religioasă, patriotică și civică, după criteriile ce vor fi stabilite de comun acord, luând măsurile necesare, în scopul pregătirii și perfecționării acesteia.

16. Serviciile religioase vor fi săvârșite în timp de pace în lăcașurile de cult ale unităților militare sau ale celor locale a nume destinate, pe terenul de instrucție sau aplicații.

În raport cu posibilitățile existente, unitățile militare vor asigura spații corespunzătoare prin amenajarea de lăcașuri de cult cu toate cele trebuincioase pentru desfășurarea, serviciilor și asistenței religioase.

În propunerile de investiții pentru perioada 1995—2005 se vor prevedea fondurile necesare construirii, amenajării și dotării spațiilor adecvate.

17. La data intrării în vigoare a prezentului Protocol, personalul Compartimentului de asistență religioasă din Direcția de Cultură va fi preluat de Secția de Asistență Religioasă a Armatei.

18. Preoții angajați pe baza acestui Protocol vor fi încadrați și salariați la nivelul funcțiilor de consilier, expert, inspector de specialitate (gradul profesional II—I/A, Anexa nr. 1 din Legea 40/1991) la unitățile centrale, și la nivelul funcțiilor de consilier, expert, inspector de specialitate (gradul profesional II—I/A, Anexa nr. 10 din Hotărârea de Guvern 281/1993) la celelalte unități.

Ținuta preoților va fi cea canonică.

nicească a primelor secole, când Biserica era nedespărțită, sectele n-au mai păstrat aproape nimic.

Rezistența în fața acestui curent de disoluție creștină, pe care îl reprezintă sectele, se impune ca o necesitate de maximă importanță a momentului.

Să ne fie drept pildă atitudinea Mântuitorului, care și-a iubit neamul și a respectat Legea, tradiția și toate rânduielile sta-tornice în trecutul istoric.

Viața și opera lui M. EMINESCU...

eminesciene este îndeosebi cel comparativ; intenția de a-l așeza pe poetul român între spiritele creatoare europene, fiind evidentă și îndreptățită. Spune apoi că Eminescu este un poet liric și aici citează sușele lui Heine despre opera sa: „Chinurile și plângerile mele / Le-am turnat în această carte / Și când ai s-o deschizi / Ți se deschide inima mea“.

Deși s-a format la școala poeziei populare, poetul român asimilează repede direcțiile estetice ale vremii care circulau în Europa și parțial și în literatura română și se plasează el însuși pe dimensiunile universalității, atât în latura socială, cât și cea filozofică, erotică, peisagistică.

Pe linia poeziei filosofice, pune în discuție ideile lui Platon, Kant, precum și ideile religioase ale lui Siddharta-Sakyamuni.

În Rugăciunea unui dac, Eminescu își prezintă concepția despre originea lumii.

Ca și alți poeți — arăta Elie Cristea — Eminescu folosește după metoda lui Goethe pentru amplificarea unor impresii și a nume antagonismul. E vorba, desigur, de antiteză, frecventă în poezia eminesciană, care-i lărgeste și viziunea romantică.

Precum Goethe, care a fost acuzat de exagerare în contrast, tot așa și lui Eminescu i s-a obiectat că-i glorifică exagerat pe poeții trecutului (Epigonii).

Elie Cristea discută și pesimismul eminescian și atacă problema în profunzime.

Apelând la analogii cu Lenau și Schopenhauer, Elie Cristea discută chestia religiei și-n general a atitudinii lui Eminescu față de sentimentul religios.

În ceea ce privește poezia erotică, Elie Cristea găsește și aici analogii sugestive, citându-l pe poetul german medieval (sec. XIII) Winsbecke, sub influența căruia poate fi vorba de chipul feminin angelic din poeziile erotice ale lui Eminescu și-n general din opera sa, chip rafaelic, dar și zână autohtonă.

În sfârșit, tot în analogie discută și motivul teiului în poezia eminesciană, arătând că Eminescu ca și Heine, găsește cauza atârării lui față de tei în forma, frunzelor acestuia, care se aseamănă cu o inimă. Analogia la nivel universal rămâne o constantă în teza de doctorat a lui Elie Cristea.

În concluzie trebuie să spunem că scopul tezei lui Elie Cristea este demonstrativ-valoric: încadrarea spiritualității românești în spiritualitatea universală.

BRĂȚARA DE AUR*

IN MEMORIAM

ERNST SCHASER (1924 — 1995)

Pr. prof. D. Abrudan: Stimată Die I. Manițiu, Bunul Dumnezeu v-a hărăzit să împliniți de curând 90 de ani. Reprezentați astfel pentru cei mai mulți dintre contemporani o prezență aproape unică. Când spun aceasta mă gândesc atât la venerabila Dvs. vârstă, cât mai ales la frumoasele realizări pe care le-ați pus în slujba neamului românesc. Credem că ar fi folositor, mai ales pentru generația tânără, confruntată cu atâtea probleme, într-o epocă de tranziție, ca cea pe care o parcurgem, să cunoască lupta cu care ați biruit veacul. Vă rugăm, deci, să binevoiți a încerca, fie și succint, să ne vorbiți despre Dumneavoastră și despre felul în care v-ați împlinit destinul.

DI. Ioan Manițiu: Propunerea Dumneavoastră este tentantă, numai că este destul de dificil să vorbim despre tine însuși, neștiind bine ce să alegi dintre cele multe care s-au petrecut într-o perioadă relativ lungă de timp, cuprinsă între 1905—1995, cât a durat până în prezent viața mea. S-au întâmplat, în acest răstimp, mai mult ree decât bune: au avut loc două războaie mondiale, două revoluții, și apoi intervalul dintre 1940—1989 când poporul român a avut de înfruntat atâtea necazuri, care nici pe mine nu m-au ocrotit.

Este adevărat că tot în acest interval de timp a avut loc și importantul eveniment de la Alba Iulă, din 1 Decembrie 1918, când Provinciile Românești s-au unit între hotarele aceleiași patrii: România. Ce păcat că a urmat 1940, când rotundul Țării Românești a fost profund afectat și nedeplin re-ăcut până în ziua de azi.

Fiind vorba despre „Telegraful Român”, publicație bisericească, cu un trecut atât de venerabil și cu cititori atât de răspândiți, voi încerca să răspund, pe cât posibil, propunerii Dumneavoastră.

Asadar, m-am născut în 17 octombrie 1905, în satul Dobârca, județul Sibiu. De mic am rămas orfan de ambii părinți și am fost crescut de bunica după mamă. Primele 7 clase le-am urmat la Școala confesională ortodoxă română din sat, unde am învățat și limba maghiară, impusă de legile stăpânirii străine de atunci. În satul nostru trăiau și sași, care chiar depășeau numărul românilor. De la copiii lor am învățat să vorbesc și limba germană.

În 1919 am terminat școala primară și bunica s-a consultat cu preotul și cu învățătorul ce să facă mai departe cu mine. Aceia, oameni înțelepți, m-au întrebat și pe mine, iar eu le-am spus că aș dori să devin tâmplar sau mecanic. Pentru bunica o astfel de decizie a fost ca o ușurare. Astfel că, în decembrie 1919, preotul din sat și cu o soră de-a mamei mele m-au dus la Sibiu, la Reuniunea Meseriașilor Români, care se îngrijea de plasarea copiilor orfani și săraci la meserii. Pe atunci, președinte al Reuniunii era Victor E. Tordășeanu, o personalitate bine cunoscută, aici, în părțile Sibiului. Privindu-mă aceasta a făcut remarca, defel încurajatoare, că sunt prea mic și slab pentru a face ucenicie. Dar și-a consultat Notesul în care avea notați măiestrii doritori de a primi ucenici. Așa am pornit prin oraș, pe la câteva ateliere. Peste tot același răspuns, prevăzută de președinte: „este prea slab”. Să vină la anul”. Văzându-mă respins de peste tot, am început să plâng. Fiindu-mi milă, președintele a mai făcut o încercare. M-a dus la atelierul unui măiestru sas — Knöb Gustav, sculptor în lemn și tâmplar de mobilă fină de pe str. Școala de Înot, nr. 1, deși acesta nu ceruse ucenic. Cei doi, președintele și măestrul s-au întreținut în șasește și mi-a fost dat să aud aceeași constatare, puțin favorabilă mie, că sunt prea mic și să mai încercăm la anul. Atunci, Dumnezeu mi-a dat curaj și tot în șasește am spus și eu: „Domnule măestru, e adevărat că sunt slab, dar pot să ascut rândușă și ferăstrău, ba chiar mă pricep să fac furci și fuse”. Auzindu-mă vorbind limba sa, măestrul și-a schimbat părerea. M-a acceptat povățuindu-mă să fiu cuminte și să învăț. De bucurie, i-am sărutat mâna.

La 10 ianuarie 1920 s-a încheiat contractul de ucenicie pe 4 ani. Măestrul îmi asigura cazarea și mâncarea, iar bunica trebuia să plătească Asigurările sociale, școala și îmbrăcămintea. Cazarea era chiar în atelierul de tâmplărie, unde se afla un pat supraetajat. Sub pat îmi pășeam cuțarul cu lenjeria. Ca ucenic lucram 9—10 ore zilnic, iar în timpul școlii, de la 6—9 seara. Duminica făceam curățenie în atelier și mergeam la biserică, iar după masă eram liber. Principala preocupare în acei 4 ani a fost meseria. Aceasta era pe primul plan și concomitent cu ucenicia la atelier am urmat și școala de ucenici,

iar după terminarea acesteia, m-am înscris și am absolvit și Școala Industrială Germană, care era confesională și frecventată numai de sași. Am fost singurul român care am fost admis, aceasta datorită cunoștințelor mele de limbă, dar și prestigiului și trecerii ce o avea măestrul meu Knöb Gustav.

În 1926 am fost încorporat, și am fost repartizat ca elev la Școala Militară din Brașov. După eliberare, în 15 august 1927, prima vizită, i-am făcut-o bunului meu măestru. M-a primit cum își primește un tată pe fiul său. Mi-a comunicat atunci că vârsta nu-i mai permite să lucreze și că îmi încheiază mie atelierul, vânzându-mi sculele și materialele disponibile. A doua zi, avocatul Mișu a venit să evalueze totul. Am făcut rost de bani și m-am instalat ca măestru, în locul celui care mi-a pus brățara de aur și care a fost un adevărat artist în meseria sa. Desigur că nu mi-a fost ușor. Eram și tânăr (22 de ani) și sărac. Aveam de plătit chirie la casă și la atelier. Era apoi concurența meseriașilor sași, mai bătrâni și mai înstăriți, care nu vedeau cu ochi buni ridicarea românilor. M-au ajutat însă tineretea și calificarea de excepție, pe care am dobândit-o în școală, dar mai ales de la măestrul meu, neîntrecut de nici unul dintre cei din breasla sa. Îmi mai lipsea brevetul de meserie ca măestru. Pentru obținerea lui m-am prezentat la Primăria Sibiu. Primarul Dr. Goritz mi-a adus aminte că Legea Breslelor prevedea acordarea acestui act numai după vârsta de 28 de ani, iar eu nu aveam decât 22. Consultându-mă cu un avocat am aflat că având Școala Industrială Germană eram îndreptățit să primesc totuși brevetul. O nouă solicitare la Primărie mi-a dat câștig de cauză. Eram prin urmare în posesia brevetului industrial pentru exercitarea meseriei de tâmplar pe teritoriul orașului Sibiu.

D.A.: Era foarte important, pe cât se vede, brevetul acela.
I.M.: Era mai mult decât important. Fără de el nu puteai practica meseria. Constituia și o garanție a unei înalte calificări. Pe atunci nu se admitea amatorismul sau proasta calitate a unui lucru făcut de meseriași. Concurența te spulbera dacă nu erai competitiv. N-aș vrea să-mi fie luată în nume de rău lauda, dar la timpul acela, în meseria mea de tâmplar nu mă întrecea nimeni.
D.A.: Cum v-ați organizat după ce ați devenit proprietar de atelier?
I.M.: Întâi de toate vreau să precizez că atelierul se afla într-un vad foarte bun. Funcționa fără încetare de 100 de ani. Era, prin urmare, cele mai vestite ateliere din Sibiu. Înainteșul meu realizase lucrări de mare frumusețe și durabilitate. Nu era mobilă mai căutată decât cea lucrată de el. Vreau să spun că măestrul meu mi-a transmis nu numai atelierul dar și firma, pe care n-o mai dăduse nimeni jos de pe perete timp de 100 de ani. Eu am dat-o pentru a-mi scrie sub numele măestrului Knöb, numele meu și apoi am reasezat-o pe perete, unde a rămas până ce vremurile s-au schimbat în țara noastră și din păcate nu în bine. Vechiul meu atelier era amplasat unde este azi hotelul „Continental” din Sibiu.

(Continuare în pag. a 4-a)

* Convorbire cu nonagenarul Ioan Manițiu — măestru tâmplar și președinte al Reuniunii Culturale Naționale a Meseriașilor Români din Sibiu.

În clădirea Academiei Române din Viena (donația Elias) a încetat să mai bată inima celui care a fost Ernst Schaser — un distins prieten al poporului român.

Originar din Sibiu (str. Moara de scoarță), Ernst Schaser s-a născut aici în urmă cu 71 de ani. A copilărit, alături și împreună cu copiii sași și români din cartier și de la școala primară. După terminarea liceului (absolvit în limba germană), el a devenit student la Facultatea de comerț (Științe economice) din Viena.

De la începutul șederii sale, în acest mare centru cultural, tânărul student transilvănean a luat legătura cu unii membri ai Coloniei Române viece și în acest fel el a cunoscut viața, cultura și activitatea culturală și religioasă a românilor de acolo.

Înzestrat cu simț gospodăresc și cu hărnicia specifică neamului său, G. Schaser, la terminarea războiului (mai, 1945), n-a lăsat să se ruineze clădirea (distrușă, în bună parte) aparținând Academiei Române, casă mare situată în centrul Vienei (I. Göltsdorffstrasse). El a reparat-o și apoi a închiriat apartamentele astfel salvate. Bani adunați, după repunerea în funcțiune a tuturor apartamentelor de la cele patru etaje, i-a depus în Banca Austriei. După ce s-au retras trupele sovietice și Austria a devenit liberă, E. Schaser a luat legătura cu noua Ambasadă Română din Viena și a prezentat „nota de încasări” efectuate în favoarea Academiei Române.

Azi, Academia Română are, în clădirea ce-i aparține, un sediu administrativ, din veniturile realizate, de pe urma închirierii multor apartamente, distinsa instituție științifică își rezolvă unele plăți pentru reviste, cărți, medicamente, semințe etc., necesare documentării și cercetării științifice, acțiune pe care E. Schaser a inițiat-o și condus-o în primii ani.

E. Schaser, un competent cunoscător al limbii române și al culturii noastre, a ajutat, pe lângă Academia Română, și Colonia Română de acolo și pe mulți români pe care i-a cunoscut, în Viena, ori în țară. El era gata să ajute, cu sfatul competent, dar și cu punga, pe oricine întâlnea din țara lui de origine (români, sași, evrei, unguri). Între cei care au beneficiat de ajutorul său se numără și semnatarii acestor rânduri. În timpul celor două călătorii de studii (documentare în vederea finalizării tezei de doctorat) m-am bucurat de inima sa largă și de ospitalitatea distinsei sale soții — Doamna Ingrid Schaser (originară din satul Romoz, județul Hunedoara) și a fiicelor sale — Karin și Christiane.

Locuința familiei Schaser, din clădirea Academiei Române, a fost (și este și acum!) o mică oază românească (covoare, țesături, tablouri, ceramica) primitoare pentru toți sosiții din România.

Dumnezeu să-i odihnească sufletul său bun și darnic, iar pe soția sa și pe fiicele sale, împreună cu familiile lor, să le binecuvânteze!

Dr. Petre Pușcașu,
profesor la Universitatea din Oradea

Fără titlu...

Sub acest generic Revista „Probleme ale tinerilor” editată de către Biserica Ortodoxă Greacă, prezintă în numărul ei din iulie—august pe anul trecut o informație ce a stârnit deoptrivă valvă și controverse.

Despre ce este vorba?

Reputatul turcolog Dimitrie Katsikin, de la Universitatea din Ioanina — Grecia, bazat pe o informație a istoricului turc Resat Ekrem Kotsou, a lansat ideea că Geamia Fetih din Constantinopol, zidită la 10 ani după cucerirea Constantinopolului, deci în 1463, de către arhitectul grec Hristodulos, ar fi fost construită pe ruinele celebrei Biserici Ortodoxe a Sfinților Apostoli, zidită de împărăteasa Elena. Această celebră biserică închinată Sf. Apostoli și în care se păstrau părți din moaștele celor 12 Apostoli era și locul de înmormântare al baziilelor bizantine.

După istoricul turc, cu aproximativ 100 de ani în urmă din porunca sultanului Abdul Hamid al II-lea, au avut loc lucrări de restaurare, prilej cu care sultanul a poruncit să fie deschis și mormântul lui Mohamed Cuceritorul care era în apropierea moscheii. Dar stupoare! În mormânt nu s-a găsit absolut nimic, acesta fiind cu desăvârșire gol. Dar la o adâncime de aproximativ 3 m sub mormânt s-a descoperit un tunel ce făcea legătura cu subsolul fostei Biserici a Sfinților Apostoli. Aici au fost găsite morminte ale împăraților Bizantine, precum și un mormânt din marmură ce cuprindea trupul mumificat al lui Mahomed Cuceritorul. Acesta a fost recunoscut cu ușurință după trăsăturile feței ce îi fuseseră imortalizate în portretul făcut sultanului de către pictorul italian Bellini.

Sultanul Abdul Hamid al II-lea a poruncit să fie închis de în-

dată mormântul iar intrarea în subsolul Bisericii Sf. Apostoli să fie sigilată și să nu fie pomenit nimic despre această descoperire mai ales că circulau zvonuri că Mahomed Cuceritorul ar fi fost în ascuns... creștin! Interesant — afirmă profesorul Katsikin — mormântul sultanului nu avea nimic comun cu monumentele funerare islamice, ci era un veritabil sarcofag creștin de factură bizantină. Se știe din istorie că sultanul Mahomed Cuceritorul s-a arătat interesat de învățătura creștină astfel că îndată după cucerirea Constantinopolului a cerut nouului Patriarh Ecumenic Chenadios să-i prezinte o mărturisire de credință creștină, care i-a și fost prezentată de Patriarh sub titlul „Despre singura cale pentru mântuirea oamenilor”. De asemenea este cunoscut în mod cert că mama sa era o grecoaică ortodoxă de la care ne spun contemporanii învățase „Tatăl nostru” și alte rugăciuni creștine, iar un martor ocular al vremii sale ne informează că în ultimii ani ai vieții, Mahomed Cuceritorul avea în palatul său un iconostas cu icoane în fața căruia ardea neîntrerupt o candelă. Și încă ceva: în ceruse pictorulul italian Bellini să-i zugrăvească chiar și o icoană a Maicii Domnului. Revista turcă „Actual” ce apare la Istanbul scria recent: „Istoricii din păcate n-au putut să dezlege misterul celor 500 de ani ce au trecut de atunci. Poate acest mister va putea fi dezlegat printr-o nouă deschidere a criptei și printr-o cercetare atentă având acum la îndemână și instrumente științifice”.

Noile cercetări, dacă se vor face vreedată, vor arunca o nouă lumină asupra personalității atât de controversate a lui Mahomed Cuceritorul Constantinopolului.

Arhid. Visarion Bălăț

APEL DE SUFLET

Mănăstirea „Grigoriu” cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” — Țeghea

Duminică, 7 ianuarie 1996, zi în care se prăznuiește Soborul Sf. Prooroc Ioan Botezătorul și Înainte-Mergătorul Domnului, se împlinesc un an de când au fost tunse în monahism 3 surori și alte 2 rasoforite în mănăstirea „Grigoriu”, înființată cu binecuvântarea arhierescă a P.S. Sale Justinian Chira Episcop al Maramureșului și Sătmărulei. Mănăstirea se află în satul Țeghea, com. Craidoari, jud. Satu-Mare. Fiind un sat mai izolat, fără drum de acces, mulți locuitori au părăsit satul rămânând doar 17 familii, dintre care doar 4 familii de români ortodocși.

Cele 8 măicuțe care se nevoiesc aici, întâmpină multe greutăți și lipsuri materiale.

Începutul este greu. Condițiile în care viețuiesc sunt destul de vietege, neputându-și desfășura în condiții normale practica călugărească. Au nevoie de chilii și biserică, școala din sat în care locuiesc momentan fiind improprie în acest scop, iar cele 7 Laude le săvârșesc în biserică satului.

Lucrările de construcție au început. S-au ridicat câteva chilii, dar pentru a da posibilitate micuței obști să se mărească, situația impune construirea unor noi spații.

În acest sens, facem un apel tuturor celor ce vor și au posibilități, să-și îndrepte gândul spre această nouă mănăstire, cu orice fel de ajutor, pentru a se putea reaprinde flacăra spiritualității și a rugăciunii și pe aceste meleaguri.

Nr. contului mănăstirii, deschis la B.C.R., filiala Satu-Mare este:

— În lei: 451.071.592;

— În DM: 4721.0.10.45.50.0;

— În dolari: 4721.3.16.45.500.

Divorțul — singura alternativă?

Interogația din titlu dorește să suscite interesul persoanelor menite să atenueze acest fenomen, asupra unui flagel cel al divorțului, care alături de avorturile practicate pe scară largă lovește în neamul românesc.

Care poate fi punctul de plecare în abordarea preventivă și curativă a eșecului familial?

În anul 1994 la Biroul de Autoritate Tutelară din cadrul Primăriei Sibiu s-au prezentat 481 de cupluri aflate în divorț ce solicitau ancheta socială privind încredințarea minorilor, iar în 1995 (până în luna septembrie) au fost luate în evidență 274 de cupluri. Din totalul încredințărilor de minori efectuate, la mamă au fost 226 iar la tată 17.

Familii ce s-au prezentat în fața asistentului social, din păcate, se aflau în faza ultimă a procesului de divorț, în care copiii erau partajați împreună cu mașina de spălat și televizorul. Adesea disputa pentru încredințarea copiilor este un pretext ce ascunde un motiv pragmatic, cel de a ocupa domiciliul familial.

Divorțul fiind clasat al doilea ca eveniment transformator al vieții, după moartea unui soț, stigmatizează cele două personalități maritale. Cei doi parteneri își pierd identitatea ca soți și părinți fără a găsi o alternativă de identitate și poziție socială, pot deveni dependenți, se pot simți devalorizați.

Femeile se simt amenințate de blamare din partea opiniei publice, iar incertitudinile, umilările, mânia, fac ca această perioadă din punct de vedere emoțional să fie o țară a nimănui.

Cui se adresează aceste familii în curs de destrămare?

Au răspuns 7 din cele 10 familii intervievate (nu s-a lucrat pe un eșantion reprezentativ), că nu s-au sfătuit cu nimeni, unul s-a adresat părinților, doi au colaborat cu avocații. În momentul în care se hotărăsc să divorțeze majoritatea caută sfatul și ajutorul unui avocat. Nici unul nu a menționat că ar fi cerut sfatul unui preot sau al unui asistent social.

Acest sistem de comunicare, care se realizează între avocații celor doi soți implicați în divorț, nu le acordă concilierea psihologică necesară pentru a diminua teama și resentimentele. Sunt cazuri în care unul din soți dorește reconcilierea (6 cazuri din cele 10 familii) dar asistentul social se vede adeseori pus în situația de a discuta doar cu unul din soți și se izbește ca de un zid de încăpățănarea celui alt soț, care refuză să participe la convorbiri.

O muncă simultană în timpul separării cu amândoi soții este problematică, dar ea poate ajuta la depășirea momentelor dificile. Dragostea a fost principala motivație a căsătoriei la toate cele 10 familii chestionate. Dar ea nu s-a metamorfozat într-o dragoste conjugală, într-un act de creație și cultură afectivă duală, în care cele două personalități să se simtă mature și complete.

Un cuplu căsătorit în anul 1993 mărturisea că relațiile dintre ei au fost armonioase până în momentul căsătoriei, divorțul survenind ca urmare a imposibilității asumării responsabilităților ce reveneau fiecăruia în gospodărie.

Dintre cei intervievați 8 tineri s-au căsătorit după o perioadă de logodnă sub un an, restul de 2, după o logodnă mai mare de 1 an, dar precedată căsătoria în toate cele 10 cazuri de o perioadă mai lungă sau mai scurtă de concubinaj.

Perioada de conviețuire după care a apărut disoluția familiei se prezintă astfel: după 2 ani de mariaj au divorțat 2 cupluri, după 4 ani 2 cupluri, restul după o căsnicie de 10 ani.

În general divorțul a fost asociat cu lipsa de locuință, alcoolismul bărbaților și penuria financiară.

Motivele invocate de soți în instanța de judecată au fost: imposibilitatea de a comunica — 3 cazuri, jocurile de noroc — 2 cazuri, relații extraconjugale — 1 caz, alcoolism — 3 cazuri, alcoolism și relații extraconjugale — 1 caz.

Ruptura dintre părinți duce adeseori la deteriorarea relațiilor afective cu copiii.

Tații divorțați sunt tentați să renunțe la a-și vizita copiii doar câteva ore pe săptămână — se simt inutili și nu suportă durerea despărțirii.

Copiii care cred că sunt responsabili de separarea părinților și simt că au pierdut dragostea părintelui absent, ajung să reacționeze doar prin respingerea părintelui care i-a rănit. În viața adultă vor fi incapabili de a realiza relații durabile. O fetiță de 6 ani ori de câte ori era întrebată de tată nu-l numea decât „hoțul de tată”, refuza să-l vadă, idee im-

pregnată în căpșorul ei de bu-nici matern.

Acești copii tind să se retragă într-o carapace de durere tăcută, părinții implicați în conflict și profesorii au puține șanse să-și dea seama că ei au nevoie de ajutor. Părintele rămas singur nu poate compensa pierderea celui alt părinte având la rândul lui mari dificultăți în primele faze ale adaptării la despărțire.

E necesară adeseori o colaborare între asistenții sociali mai ales cei cu pregătire teologică, și preoții din parohii.

Familii aflate în perioada de conflict, celor implicați în divorț și familiilor constituite dintr-un părinte singur și copii, trebuie să li se ofere sprijinul duhovnicesc și emoțional de care au atât nevoie. Prezența preotului e imperioasă în momentul pregătirii pentru căsătoria tinerilor sau în încercările disperate de împăcare, moment care valorificat la timp poate salva atâtea suflete de la rățaciuri grave cum sunt delicvența juvenilă și sinuciderea.

În fața creșterii ratei divorțabilității, într-o societate care încurajează acest grav fenomen social, iar sistemul de valori cutumiere se prăbușește, spusele Sf. Apostol Pavel sunt mai vii și mai actuale ca oricând: „Și de-aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință și de-aș avea atâtea credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt”.

Codruța Grădinaru
inspector de specialitate
Primăria Sibiu

O nouă solie ortodoxă română peste hotare: Corul Bisericii cu hramul „Cuvioasa Paraschiva”, din orașul Victoria, în capitala Elveției

(Din însemnările unui participant)

Crescut în umbra și odată cu Combinatul chimic din preajmă, Orașul Victoria a intrat în conștiința contemporanilor nu numai cu atributul de „primul oraș social st. al țării” și cel de „orașul fără arhivă” dar și ca orașul fără biserică...

Pentru edilii săi diriguți de „sus”, noțiunile de „socialist” și „bisericească” se excludeau reciproc și, deci, în acest sens s-a procedat ca atare!

Dar, în „ateșmul” lor, aceștia nu au ținut seama de două stări de fapt, care în decursul anilor, și-au spus cuvântul:

1. Pr. zenta, în imediata apropiere a noli așezării, a mănăstirii de la Sămbăta de Sus, ctitorie a voievodului martir Constantin Brâncoveanu — bastion al spiritualității ortodoxe în zonă — și,

2. Locuitorii orașului, veniți și stabiliți aici, nu numai de prin satele din jur dar și din toate părțile țării și, în special, din Moldova, au adus cu ei credința strămoșească pe care nu erau dispuși s-o lase la marginea așezării, ci, dimpotrivă. Ei aveau nevoie de biserică și de slujitorii ei ca și de hrană, în vederea satisfacerii cerințelor lor spirituale de zi cu zi.

Astfel, încă de când așezarea nou înfiripată purta numele de „Colonia Ucea”, într-una din primele barăci ale acesteia, din apropierea căsuței pădurarului Opreș, a fost amenajată o sală care a servit drept școală. În duminică și sărbători, aceasta a servit și drept capelă, în care preotul Constantin Bujor — refugiat basarabean — oficia Sânta Liturghie spre mângâierea saletescă a credincioșilor prezenți, răspunsurile venite fiind date de către soția sa, Miroslava și elevii școlii.

După anul 1950, barăcile Coloniei au prins a fi înlocuite cu blocuri de locuințe moderne, cărora, pe parcurs, li s-au adăugat clădiri pe măsură, adăpostind instituții de cultură, comerciale, de sănătate, etc., treptat, trăpând, conturându-se pregnant caracterul de oraș al așezării, caracter pe care l-a căpătat oficial la data de 12 noiembrie 1954.

Și după această dată însă, pe planșetele proiectanților, nu și-a găsit locul nici măcar schița unui cât de cât modest lăcaș de închinăciune, fie el prevăzut a se amplasa măcar la marginea orașului... Ca biserică, deci, a rămas în continuare tot baraca amintită din incinta Combinatului, situată de acum la o distanță apreciabilă de oraș, la care au slujit în decursul anilor atât preoți disponibili din împrejurimi, cât și călugări de la Sfânta mănăstire brâncovească.

După mari și susținute intervenții la autoritățile administrative de la diferite niveluri, acestea au aprobat în anul 1955—1956 înființarea în oraș a unei parohii de sine stătătoare; un an mai târziu, amenajându-se pe seama acesteia o modestă capelă într-una din dependințele gospodăriei locuitorului Gheorghe Albăceanu de pe str. Viitorului, mult mai accesibilă credincioșilor al căror număr creștea an de an, decât precedentă.

Odată cu începerea anului 1971, noua parohie a fost încadrată cu preotul Cornel Codrea, care, încă de la începutul păstoririi sale, și-a pus la suflet ideea îmbrățișată mai apoi de toată suflarea orașului, a-

ceea de a se ridica totuși aci o construcție corespunzătoare, demnă de Orașul Victoria. Aci merită subliniat faptul că în capela din strada Viitorului — plidă de adevărat ecumenism — oficia serviciu religios și pastorul evanghelic Heinrich Krauss pentru enoriașii săi, mult mai numeroși în oraș în acei ani decât astăzi.

„Biruit-a gândul” — cum spunea cronicarul și la nivelul anului 1978 s-au primit aprobările solicitate însă numai pentru edificarea unei case parohiale... Cu sprijinul direct al tuturor credincioșilor din oraș și nu numai, lucrările au fost începute imediat și când ele au fost terminate, „casa parohială” avea și navă, altar și turn, deci biserică în adevăratul înțeles al cuvântului, punând autoritățile în fața faptului implinit.

În anul 1982 s-au pus deja bazele corului bisericesc, cor care face obiectul articolului de față, cor de amatori, pe patru voci, la conducerea căruia s-au perindat în decursul anilor cântărețul Zaharia Turcanu, învățătorii Elisabeta Orășteanu și Victor Cocș — suplinii unori de corista Maria Bălan —. După evenimentele din decembrie 1989, conducerea corului a fost preluată de profesorul de muzică Ioan Timofte. Beneficiind și de pregătire teologică, de atunci și până în prezent, acest dirijor a reușit cu tact și competență, cu răbdare și perseverență, nu numai să îmbogățească repertoriul acestui cor dar și să-i ridice nivelul de interpretare, încât în prezent el este cunoscut și apreciat ca atare nu numai pe plan local ci și în localitățile din jur și, în special, de către obștea călugărească de la Mănăstirea Sămbăta, unde este invitat să participe la mai toate praznicile împăraștii de peste an. În acest context el a fost apreciat întotdeauna și de către I.P.S. Mitropolit dr. Antonie Plămădeală, al doilea ctitor al așezământului brâncovelesc.

Dacă vom mai adăuga că acest cor a cântat și în biserici din orașele Agnita, Făgăraș, Sfântu Gheorghe precum și în localități din județele Mureș și Sibiu, rezultă că el se bucură de o binemeritată faimă, dar nu fără acoperirea de rigoare...

În ultimii ani, această faimă a ajuns însă și pe meleagurile îndepărtatei Elveții, prin mijlocirea pastorului Krauss despre care s-a amintit. Ca unul care a slujit pentru enoriașii săi „victorienți” proveniți în mare parte de prin localitățile cu populație săsească de pe Valea Hârlibacului și nu numai, când numărul acestora a prins a se subția din motivele cunoscute... an de an, în 1978 el li s-a alăturat, stabilindu-se în Germania Federală. Doi ani mai târziu, era deja paroh în Bümpliz, un cartier al Bernei. Departarea nu l-a făcut să uite însă meleagurile Țării Făgărașului, oamenii acestor locuri, înțelegerea și buna conlucrare pe care a avut-o în permanență cu preoții și credincioșii ortodocși din Orașul Victoria, care i-au fost și i-au rămas — după cum vom vedea — buni prieteni.

În spiritul ecumenismului des declarat de către dirijorul forului bisericesc internațional dar mai puțin în practică... pastorul Krauss a fost într-un anumit fel și un fervent propovăduitor al ortodoxiei în mediile protestante în care și-a desfășurat și își desfășoară activitatea, de un real folos fiindu-i în această direcție și foaia religioasă sibiană „Telegraful Român” pe care îl primește și astăzi, cu regularitate, în „țara lacurilor și a munților”!

Așa stând lucrurile, în anii 1991, mână și de dorul de „Casă”, vrednicul pastor a revenit în România însoțit însă și de câțiva dintre enoriașii săi, prilej cu care au vizitat mai multe mănăstiri — vechi de autentic ortodoxism românesc, fiind însoții de către regretatul părinte-consilier Gheorghe Papuc.

Se înțelege că mica solie s-a oprit și în Orașul Victoria, într-o zi de duminică, unde a asistat la săvârșirea Sfintei Liturghii, în biserică nouă ce o curățește doar din scrisori, pe care a înregistrat-o pe casele, în întregime.

Puținii oaspeți de atunci au fost impresionați nu numai de fastul slujbei respective ci și de „prestația” corului bisericesc, cor care, pe lângă răspunsurile venite, a susținut pentru ei și un „miniconcert” de pricesne, înregistrat și el.

Odată întorși acasă, înregistrările respective au fost audiate și de către numeroși credincioși de acolo, unii dintre aceștia, posesori de cultură muzicală manifestându-și dorința de a se deplasa și ei în Orașul Victoria pentru a vedea și a asculta „pe viu” corul care i-a impresionat chiar și de la distanță.

Astfel, în vara anului 1994, intenția lor s-a materializat prin organizarea unei excursii în România, prin intermediul unei agenții private de turism — „Alternatours” — condusă de un iminos patron după cum aveam să constatăm în acest an — Kurt Hidesheimer.

La excursie, pe lângă pastorul Krauss și patronul respectiv, au participat mai multe persoane provenite din medii diferite, interesate în a cunoaște la ață locului spiritualitatea ortodoxă românească. În acest context, noul grup de elvețieni au trecut și ei pe la marile mănăstiri din țara noastră, inclusiv pe la cea de la Sămbăta de Sus, reconstruită și în întregime în anii trecuți, prin osteneala directă a I.P.S. Mitropolit Antonie Plămădeală.

În Orașul Victoria, oaspeții au fost găzduiți — cu binecunoscuta ospitalitate românească — în câteva familii de credincioși ortodocși. Au asistat cu acest prilej și ei la săvârșirea unei Sfinte Liturghii, înregistrând din nou și corul. Odată întorși acasă, prin intermediul caselelor dar și prin viu grai, ei i-au făcut acces uia o susținută „reclama” în rândurile membrilor comunităților religioase din care proveneau, respectiv evanghelice-reformate, romano-catolice și metodiste făcându-i și pe aceștia părtași la cele văzute și auzite în fostul oraș „ateu”, care de acum, mai avea un nou lăcaș de închinăciune, concretizat prin impunătoarea biserică edificată cu hramul „Sfinții împărați Constantin și Elena”, prin jertfa credincioșilor conduși cu mare dăruire de preotul Octavian Smađu.

De acum, în rândurile bernezilor s-a cristalizat ideea îndrăzneală, aceea de a invita corul bisericesc din Orașul Victoria să susțină concerte și în sobrele lor lăcașuri de închinăciune. Și de la intenție la fapt, drumul nu s-a dovedit a fi lung!

Încă din toamna anului 1994, pastorul H. Krauss a cerut acceptul preotului Cornel Codrea precum și al dirijorului corului, ca în vara anului 1995 corul nostru să se deplaseze în Berna, unde să susțină

atât selecțiuni din Sfânta Liturghie strămoșească urmat și de câteva pricesne precum și de câteva piese din muzica corală laică românească.

Și astfel, după o perioadă tensionată de numeroase repetiții dar și de imeditul celor ce urmau să vină, în după amiaza zilei de 26 august a.c., a început călătoria spre Berna.

Sosirea la Berna a avut loc în 29 august 1995, iar în 30 august la orelle 19,30, în biserică catolică Sfântul Antonius din Bümpliz, publicul spectator s-a aflat față în față cu „Orthodoxer Kirchenchor aus Viktoriastadt (Siebenbürgen-Rumänien)”, cum glăsuiau afișele răspândite peste tot. Prezentările de rigoare le-a făcut pastorul Krauss, care în cuvinte alese a salutat în numele său și al enoriașilor săi, bucuria de a fi reușit ca prin eforturile tuturor, visul lor să prindă viață. Ochii tuturor erau îndreptați spre noi cu un interes vizibil și, în special, asupra părintelui „nostru”, care, îmbrăcat în sîntele odăjdii, părea un sânt coborât dintr-o pictură bizantină. Și când sub imensa boltă gotică a lăcașului a răsunat glasul baritonal al său rostind „Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor” iar corul a răspuns: „Amin”, totul a încremenit. Era poate pentru prima dată în istoria acestei biserici când în locul lui „Sanctus spiritus” sau al lui „Heilige Geist”, s-a rostit ortodoxul „Sfântul Duh”.

Mătenia a continuat până când părintele Codrea a implorat Pronia divină cu textul: „Pentru rugăciunile Sfinților părinților noștri, Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, miluiește-ne și mântuiește-ne pe noi”, după care corul a intonat armoniosul „Amin” lung. Astfel, „ghidați” din când în când, cu „competență teologică” de către pastorul Krauss, credincioșii din „nava” bisericii aparținând unor culte diferite, au ascultat smeriți și s-au pătruns de frumusețea ritualului nostru religios ortodox, deosebit de cel „protestant” al lor, mult mai scurt ca întindere și mult mai sobru în desfășurarea sa.

Parcă a doua a concertului sursău a cuprins o suită de pricesne, dintre care, după mulțimea și durata aplauzelor, s-au impus: „Doamne buzele mele”, „La răul Vavilonului” și „Ochii inimii mele”.

A venit mai apoi rândul ultimei părți a concertului, care, fără exagerare, a electrizat auditoriul! Acestuia, competent în probleme muzicale, mulți din rândurile lui fiind ei înșiși membri în corurile bisericelelor din cartierele orașului, i-au fost oferite piese din muzica corală clasică românească, printre care s-au numărat: „Coasa”, „Frunză verde de sulfină”, „La fântână” și altele, culminând cu renumita și involburată „Țărână”.

Cu greu a putut stăvilii părintele Krauss tumultul sălii, vădit emoționat și el, cântecelor respective răscolindu-i în mod sigur amintiri din anii pe care i-a petrecut printre românii din Țara Făgărașului, păstrând în Cărța și în Orașul Victoria ani buni, cu care s-a înțeles întotdeauna și pe care i-a apreciat pentru omnia lor, bucurându-se la rândul ei de stima și considerația acestora! Cu greu a mai putut să-și aleagă cuvintele de mulțumire adresate prietenului său, parohul Cornel Codrea, dirijorului corului, profesorului Ioan Timofte, pentru solemnitatea Liturghiei prezentate, pentru înalta ținută dirijorală, pentru bogăția repertoriului și măiestria interpretării, fapt de neconceput la un cor de amatori.

Al doilea concert a fost prezentat în biserică catolică din Wabern, plină și ea de spectatori, atrași nu numai de a sezele menționate ci și de „faima” care se lăfise deja prin jur, în urma concertului precedent.

Desfășurat după același tipic și într-o atmosferă la fel de ziditoare de suflet, și de data aceasta „prestația” noastră a întrecut toate așteptările. A reieșit aceasta din aprecierile gazdelor — deloc de circumstanță —, a celorlalți vorbitori care au ținut să ne mulțumească pentru clipele de desătare sufletească pe care li le-am oferit, manifestându-și cu toții dorința de a ne mai reintâlni. Calde cuvinte de mulțumire au avut și „conducătorii” noștri din Victoria, pentru toate câte s-au făcut pentru noi de către gazdele berneze, cărora, mai apoi, corul le-am cântat un „Mulți ani, trăiască”, ridicând toată asistența în picioare!

Dar a venit și ziua despărțirii de Berna, la o săptămână după plecarea de acasă! Fixată pentru 1 sept. orele 10,00, această clipă s-a prelungit cu încă o oră, timp în care în jurul autocarului s-au jucat ultimele schimburi de adrese, ultimele fotografii, au avut loc ultimele îmbrățișări... Lacrimile curgeau în voie pe obrajii tuturor, comune despărțirilor de cei dragi...

În această a moșfă, emoționantă s-au rostit ultimele cuvinte de mulțumire reciproce, ultimele cuvinte de rămas bun. Au impresionat cele ale pastorului Krauss, care, printre altele, a spus:

„S-a evidențiat faptul în aceste zile că D-voastră ați fost aci, în Berna, respectiv în Elveția, nu într-o excursie oarecare și, în primul rând, ați adus o solie de dragoste și de prietenie între popoarele noastre, diferite din multe puncte de vedere, chiar și în credință, dar închinătoare la același Dumnezeu!”

În al doilea rând, D-voastră ați venit aci cu o misiune — nescrisă — aceea de a face cunoscută enoriașilor noștri protestanți valențele spiritualității ortodoxe românești, frumusețea portului popular, la care s-a adăugat în chip fericit cea a muzicii corale religioase și laice. Ați fost aci, într-o misiune cu adevărat ecumenică, ceea ce nu-i puțin în lumea creștină occidentală, confruntată cu multe probleme, cărora cu greu le înțelegem rezolvarea!”

P.S.

La câteva zile după întoarcerea din Elveția, dirijorul corului a primit o scrisoare de la pastorul H. Krauss. Iată un fragment din aceasta: „...Despre concertele date de corul bisericesc din Orașul Victoria, am mai aflat că o parte din elvețienii care au fost prezenți au fost mult timp impresionati. Cineva a spus că mai ales la partea I (Liturghie) i s-a făcut piele de găină. Iar o cunoștință de a noastră cu greu a putut să se stăpânească și să nu plângă cu glas tare, atât aost de emoționată. A stat aplecată în bancă și soțul o mângâia pe spate, să se liniștească...”

Astfel putem spune din nou: Misiune îndeplinită! Am de gând să scriu și I.P.S. Mitropolit Plămădeală despre concertele reușite!

În fața celor de mai sus, oare autorul acestor însemnări mai are ceva de adăugat?...

Cornel Lupea

BRĂȚARA DE AUR

(Urmare din pag. a 3-a)

Dar ca să revin la ce m-am întrebat, doresc să arăt că după ce am organizat atelierul corespunzător cu dorințele mele, am voit să mi încep lucrul cu binecuvântarea lui Dumnezeu, pentru că tot cu această binecuvântare și printr-un slujitor al Său, preotul din satul meu, mi-am început și ucenicia. Ca atare l-am chemat pe părintele protopop Neagu, de la catedrala mitropolitană să facă o sfeștanie. Acesta mi-a făcut o mare surpriză. I-a spus mitropolitului Nicolae Bălan, care era și patronul Reuniunii Meseriașilor Români, și numai ce m-am pomenit cu amândoi la atelier. După slujba de sfințire, venerabilul ierarh mi-a dat povește să știu de omenie, să-mi respect cuvântul și să îiu atent la calitate. Am întipărit bine în suflet aceste povește și am căutat să le respect în viața mea.

D. A.: Aveați acum atelier, aveați și unelte. Dar mâna de lucru? I. M.: Mi-am angajat ucenici. Știind cum m-au ajutat alții pe mine, i-am ajutat și eu pe ei. Le-am fost ca un părinte. Zeci și zeci de buni meseriași au ieșit din atelierul meu.

D. A.: Ce lucrări mai însemnate ați executat?

I. M.: Am executat numai lucrări de calitate extra. De la mobilă fină sculptată, până la mobilă de birouri și amfiteatre. Am avut drept clienți cele mai prestigioase instituții de cultură și de administrație publică, precum: Direcția sanitară din Sibiu, Prefectura Județului Sibiu, Judecătura, Liceul „Gheorghe Lazăr”, Școala Militară, Spitalul Militar, Banca „Albina”, Banca „Oașa”, Episcopia Evanghelică din Sibiu, Liceul Brukenthal din Sibiu, Societatea de Gaz M. tan, etc. La fel am servit și Universitatea „Regele Ferdinand” din Cluj, în timpul refugului din 1940, la Sibiu. Am executat de la mesele de laborator, până la cabina Röntgen, care se lucrase până acum numai în Germania. Le-am lucrat de asemenea mobilierul din două amfiteatre. Vreau să amintesc și Institutul de Higienă, căruia i-am lucrat mobilierul pentru birouri și laborator. Era să uit Uzinele Ucea. Și aici am executat importante comenzi. Apoi, am sculptat o frumoasă bibliotecă pentru Castelul din Sinaia. Alte lucrări am efectuat la Cercul Militar Sibiu. N-am pomenit particularii. Nenumărate garnituri de mobilă fină lucrate de mine au împodobit casele unor mari personalități ale Sibiului și din alte părți. Ultima livrare de mobilă a fost către Arhiepiscopia Sibului: mobilă de sufragerie pentru noul palat brâncovelesc de la Mănăstirea Sămbăta, înălțat în acești ani de către I.P.S. Antonie.

Trăinicia și calitatea lucrului făcut mi-au asigurat clientela cea mai de vază. Mereu am primit acte și scrisori de apreciere. Nu pentru a mă lăuda ci pentru a încuraja, mai ales pe tinerii de azi, aș vrea să vă citesc un paragraf dintr-o scrisoare trimisă de Episcopia Evanghelică, în care se spune, între altele:

„Vă mulțumim pentru prețioasele servicii aduse instituției noastre în executarea ireproșabilă a diverselor lucrări ce s-au adunat în decursul anilor, de la restaurarea cu măiestrie și migală a mobilierului nostru antic, până la lucrări noi de birouri și arhivă.”

Pe noi noi, care ne simțim atât de legați de istoria acestei urbe, închinarea atelierului Dvs. ne produce o mare părere de rău, căci în persoana Dvs. vedem unul dintre ultimii continuatori ai unor sănătoase tradiții locale, de îmbinare a calității de vrednic meseriaș cu cea de conștient cetățean.”

De multă apreciere și chiar prietenie m-am bucurat din partea savantului și rectorului Iuliu Hașeganu.

D. A.: Sunteți o personalitate cunoscută nu numai pe plan profesional ci și cultural-național. Ne puteți spune câte ceva și în această direcție?

I. M.: Reuniunea Meseriașilor era de fapt Reuniunea Culturală Națională a Meseriașilor. Era de neconceput, în vremea tinereții mele, să ignorezi cultura națională și idealurile naționale, indiferent ce profesie practici. Ca atare, pe lângă activitatea practică, le-ata de meserie, am răspuns și unor solicitări pe linie culturală și administrativă. Am fost secretar al Asociației Măiestrilor Tâmplari din Sibiu, apoi mai mulți ani — președinte al acestei Asociații. Am făcut parte din Comitetul Reuniunii Meseriașilor, în calitate de controlor, bărbat de încredere, casier și delegat al ei la diferite manifestări, cum a fost cea de la Cluj din 1936, prezidată de Regele Carol II, când s-a întocmit Legea Meseriașilor. Mi s-a încredințat organizarea serbărilor jubiliare de 80 de ani a Reuniunii, care au avut loc în 15 iunie 1947. Am fost de asemenea Secretar General al Uniunii Breslelor din România, Ținutul M. reș, apoi membru în Comitetul Central al Uniunii Breslelor din România. Pe plan local am fost președintele Căminului de Ucenici Sibiu și al Liceului Industrial de Fete și Băieți din Sibiu.

Am fost membru al „Astrei” și mă bucur că am putut vedea reînviată această prestigioasă instituție, Dvs. fiind ales primul președinte după reactivarea ei în 1991, iar eu membru de onoare al acesteia și președintele Secției Meseriași al ASTREI.

Printre ultimele realizări care îmi dau satisfacție este reînvierea Reuniunii Culturale Naționale a Meseriașilor, al cărei președinte am cinstea să fiu. Mă lupt acum pentru redobândirea sediului acesteia, de pe strada Xeopol. Sper ca Dumnezeu să-mi hărăzească zile spre a vedea împlinită și această dorință.

Despre rolul Reuniunii și sprijinul de care s-a bucurat aceasta din partea Mitropoliei Transilvaniei — cu altă ocazie.

Miracolul creștinismului s-a petrecut la noi într-un cadru umil dar nu lipsit de măreție. Frumusețea lui stă tocmai în simplitatea lui. Toate tainele mântuirii sunt românești de simple. Atât de omenești de parcă bunul Dumnezeu le-a făcut anume pentru români. Pe când gnozele, teozofile, teurgile apusene sunt pline de simboluri satanice, legături ascunde, misterioase și nu mustarde de analogii cosmice. Misterele noastre, câte sunt, sunt crescute din solul străvechilor culturi moritice, apoline și culmea, căsuși de puțin dionisiace, tocmai într-un spațiu orfico-dionisiac! Fără ceremonii oculte și ritualuri crotopitoare, de parcă aerealul traco-geic n-ar fi fost covârșit de zeu; de Zeul Zagreus-Dionisos cel „sfărâmat” (sparagos) de menade! Iar după exemplul lui însuși Orpheu! Niemi azi nu-și mai întoarce privirile dincolo de hotarele pământene. Nici trupul Euridicei nu mai e „umbră” dincolo de mormânt! S-a uitat de Oul Primordial din

Reverberarea negației în afirmație!

căre au răsărit Ziua și Noaptea, Cerul și Pământul, întregul Univers. S-a uitat de ritul omofagiei practicat de „inițiați” (mystai), trupul nu mai e mormânt pentru suflet (soma estis sema). S-a uitat de „închisoarea corporală”, de destinația fizică ce nu mai înseamnă nimic sau neant, ci doar un popas, o clipă de odihnă în vederea „marilor treceri” spre destinul cu semn neschimbat (Invierea); care la obârșie însemna „răscoală, ridicare” (ánastasis)!

Mistere da, dar nu coplesite de angoasa existențială, de moralitatea dubioasă, de rătăcirile minții ce nu pun preț pe viață. Așeza noastră e laborioasă, plină de înțelepciune, concepută pentru a purifica, nu pentru a îndepărta mulțimile! Oamenii se duc la mănăstiri, cercetează lăcașurile sfinte, adevărate stupine de stăruință și cuvioșie, de rugă cu trupul în genuflexiune și cu mâinile în conjuncție, cu sufletul îndreptat spre stele!

Orfisele au fost de mult date

uitării, acoperite de mesajul creștinismului. Victoria a fost asigurată și de statornicia satului românesc, enclavă de echilibru, de continuitate cumpănă cu venșnicia. Niciodată în vreo Biserică nu s-au auzit lucruri mai sacre sub o formă atât de simplă, ca în Biserică Ortodoxă. Niciodată adevărul n-a fost spus mai firesc, mai prietenesc, mai aproape de semnificația lui omenească. Lăcașele noastre sunt răsărite „ca din pământ”, de înălțimi potrivite, cu forme imbiatoare, nu cu structuri greoaie, uriașe, menite să strivească! Ele apropiate omul, nu-l îndepărtează! Niciodată viața și moartea n-au apărut mai îngemănate, mai apropiate, ca în religia ortodoxă! Valorile cugetului nicidecum n-au fost înălțate mai presus de om. Moartea a fost transfigurată și viața după moarte a devenit reversibilă. „Moartea morții” a devenit negarea negației, afirmație cu semn schimbat; adică „Inviere!” Sensul temător a fost reverberat, a devenit incurajator!

Cauza finală totuși cu cea primordială; Unul în Tot și Totul într-Unul! Din adversară moartea a devenit însoțitoare reconvertită. Așa se explică ușurința cu care a fost adoptată la noi religia creștină. Rezistența „satului” (pagus) n-a fost căsuși de puțin „păgână” (paganus = sătean, locuitor al satului = fossatum” colibă, bordel, șant) de aceea putem spune că ne-am născut creștini! Și nu e nevoie să ne mai „creștinizeze” neoprotestanții! Un popor ce a stat la originea creștinismului n-are nevoie de alogeni să-l „evanghelizeze!” „Nici de miliardari care să predice, pe urmele Apostolului Andrei, sârăcia Mântuitorului! Peste 40 de bazilici paleocreștine s-au descoperit până acum în Dobrogea! N-am cultivat propensiuni etnoreligioase față de străini ci toleranță dragoste de om. Toți Una în fața aceluiași Dumnezeu!”

Și martirii, pe vremea aceea, sunt puțini, pentru că practic,

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. Petru Jucu

Secularizare și criză religioasă

Deceniul al șaptelea al acestui secol a reprezentat într-un fel o piatră de hotăr în evoluția societății occidentale contemporane pe plan religios, social, psihologic, filosofic. Este deceniul consacării marilor curente teologice cum sunt: demitologizarea, etica situațională, teologia speranței, teologia neagra, teologia eliberării, teologia procesuală, teologia morții lui Dumnezeu, și altele. Aceste curente au dus nemijlocit la o vădită fragmentare și deci instabilitate religioasă și socială, instabilitate psihologică, relativizare a valorilor tradiționale, fenomene care au produs individualismul american (și occidental în general) contemporan, considerat de sociologi, teologi, psihologi, filosofi, drept caracteristica majoră a societății americane, dar și cauza tuturor crizelor ce sunt prezente și afectează această societate.

Cu alte cuvinte, în haosul și deruta creată de fragmentare omul n-a mai știut pe ce să se rezeme, de ce să se atașeze, în ce să se regăsească, ce anume constituie propria, inalienabilă sa identitate. Atunci refugiu în sine, izolarea de ceilalți (deja favorizată de fragmentarea socială) a devenit o soluție.

Această situație a dus la intensificarea a două mișcări religioase (existente și până atunci dar mai puțin dezvoltate) și anume fundamentalismul și ecumenismul.

Fundamentalismul religios a găsit teren privilegiat în confuzia filosofică, teologică, socială în aceea că atunci când totul era pus sub semnul întrebării, criticat, distrus, apoi reevaluat și revalorificat, atunci când autoritatea de orice fel era în criză generală și ca atare lipsa de stabilitate psihologică și socială devenea tot mai accentuată, omul trăind și viața socială, într-un fel, ca suspendată de fire nevăzute și în bătaia tuturor vânturilor, ideea unei ideologii stabile a prins tot mai mult rădăcină, iar aceasta a dus la rigiditatea legii, a poruncii, a obiceiului, a doctrinei, care în aceste condiții, oferea un teren stabil cu jaloane fixe de care să te poți sprijini și deci prin care să poți ajrni.

Pe de altă parte s-a dezvoltat ecumenismul (acesta este deceniul când Biserica ortodoxă au intrat în Consiliul Ecumenic al Bisericilor — New Delhi, 1964) tocmai ca o dovadă a instabilității generale și deci ca o căutare comună a unui teren solid de creștere, de viață (în acest sens intrarea Bisericilor Ortodoxe în Mișcarea Ecumenică în mod oficial a constituit o mare speranță, dând sens și fundament premizelor ce erau de fapt în spatele mișcării).

Cu toate acestea, așa cum afirmă teologul contemporan Glenn T. Miller („Theological Table Talk: Dreaming”, în *Theology Today*, Iulie 1995, p. 255) și alții de asemenea, Protestantismul actual este în mare criză. Lucrul acesta se vede în primul rând din preocuparea majoră, devenită obsesivă a celor mai multe biserici protestante, de la nivel de parohie până la nivel de organizație națională, cu cifrele; cu alte cuvinte, preocuparea majoră de membră credincioșilor: câți au fost căștigați, câți au plecat, cum se compară aceste cifre cu cele din anii precedenți sau cu așteptările pe care cei în răspundere le-au avut, ș.a.

O altă dovadă vizibilă că Protestantismul e în criză o constatarea continuă dezvoltare a fundamentalismului religios și înființarea de noi secte, care mai de care mai extremiste, incluzând Satanismul și sectele care practică sacrificii sângeroase, chiar umane; în acest context lipsa unei spiritualități temeinice este tot mai adânc resimțită (și aceasta este încă o dovadă a crizei), căutată, cu intensitate dorită.

Se recunoaște cu voce tare și în mod oficial în cercurile protestante că bisericile acestei tradiții și-au pierdut valorile și autoritatea, s-au socializat, adesea devenind adunări unde se dezbate mai mult probleme sociale, s-au laicizat pierzându-și identitatea lor autentică, dimensiunea sacramentală și credincioșii. Secularizându-se și pierzându-și identitatea, s-au pierdut deci în anonim, fapt care face trecerea membrilor lor de la un loc la altul, de la o biserică la alta, mult mai ușoară. Pierzând credincioși, și apoi pentru a-și recăștiga, multe biserici relativizează învățătura lor de credință și interpretarea propriei lor doctrină cu o indulgență și cu un subiectivism nepermise, dar în scopul de a oferi fiecărei persoane ceea ce ea dorește, astfel că interpretarea subiectivă, practicarea

subiectivismului devine normă, Biserica devenind pe fapt de permisivă ca și societatea, atât de care anulează diferența între Biserică și societate, și care deci, în loc să ajute, creează un și mai mare anonimat, o și mai mare confuzie. Într-o tendință de justifiere, unele biserici numesc această permisivitate și subiectivizare deschiderea largă a porților Bisericii pentru participarea laicilor la conducerea și la viața Bisericii, în speranța că acest eufemism va face plăcere credincioșilor și astfel îi va menține; și îi menține dar pe teren nestabil, în confuzie, fără garanție. Așa cum Glenn T. Miller zice în articolul citat (p. 256) teologii își pun — pe drept cuvânt — tot mai mult problema faptului de a face teologie într-o lume în declin ecclésiastic. Teologie? Pentru cine? Când comerțul, piața, societatea de consum — în care consumii și ești consumat — deține hegemonia asupra tuturor filosofilor și credințelor, pentru cine să mai faci teologie? Ce relevanță mai are aceasta la public, la individ? Așa cum observă Miller, în deceniul al șaptelea al marilor reforme și curente, tinerii s-au revoltat în trete altele și împotriva unei biserici lipsite de curaj (p. 256), fapt însă încurcator, deoarece aceasta arată că tineretul încă ținea la și de biserică, era îngrijorat de aceasta, preocupat de ea. Astăzi însă, același autor afirmă cu dreptate, tineretul și lumea în general nici măcar nu se mai răzvrătesc împotriva bisericii căci nu mai e parte din ea, nu mai împărtășește suficient sistemul valorilor religioase pentru a se simți parte din acesta și pentru a-l vrea activ, semnificativ. Restul surs, indiferentismul religios contemporan îi apare autorului citat mai grav decât eventualele conflicte avute în diverse timpuri în sânul Bisericii.

Singurul remediu întrevăzut de Miller constă în retragerea Bisericii din arena politică, sociologică, din „spațiul public”, și axarea ei pe „spațiul privat, personal” în care fiecare persoană își trăiește cea mai mare parte a vieții. Axarea pe spiritualitatea personală devine un imperativ. Înapoi la Ortodoxie! Interesant de remarcă este faptul că tocmai în perioada în care Biserica occidentală se pierdeau în „spațiul public”, văzându-și în politică și social adevărata menire, tot mai frecvente critici se ridicau la adresa Ortodoxiei care era denumită conservativă, tradiționalistă, demodată, indiferentă la problemele vremii, tocmai pentru că în Tradiția Ortodoxă, Biserica rămăsese la „spațiul privat, personal” mai întâi, și numai prin directe implicații trecând la al doilea, la cel public. În Ortodoxie, este cunoscut faptul, accentul nu s-a pus pe politică și pe aspectele sociale externe ale vieții cotidiene (și asta nu numai în anii regimurilor comuniste, ci în general), ci, potrivit și datorită influenței spiritualității monastice, de viața personală, pe conceptul de **îmbunătățire**, care apoi, implicit, are influențe directe în viața comunitară. Așa se explică faptul că predicile preoților s-au axat și se axează în principal pe interpretarea pericopei evanghelice duminicale sau a tematicii alese, și aplicarea la individ, la credincios, în viața privată și implicit publică apoi. A învățăturilor desprinse din tematica respectivă. Chiar dacă uneori acest mod de a lucra în lume a putut califica Biserica drept Biserică a persoanei și mai puțin a societății, s-a văzut și se vede în analiză finală că acesta a constituit modul cel mai eficient de a fi în lume și societate, mod prin care s-a urmărit plămădirea societății prin individ și nu invers. Acum deci Occidentul promovează ideea reînnoirii Bisericii în spațiul „ne-public” al individului, axarea pe spiritualitatea personală a credinciosului și pe redresarea societății prin persoana îmbunătățită spiritual.

În acest context ochii Occidentului se deschid tot mai mult spre Tradiția Ortodoxă încercând să reia de acolo ceea ce el a pierdut, dovedind astfel că o Tradiție care era considerată regresivă a fost de fapt progresivă și că ceea ce se credea progresivă, a regresat, s-a dezintegrat, s-a pierdut în anonim.

Iată cele patru imperative pe care Miller le vede ca absolut necesare pentru ieșirea Bisericii occidentale din impas (pp. 257—258):

1. Noua teologie va trebui să evite aspectele politice și culturale ale vieții de zi cu zi; ea va trebui să se axeze pe zidirea unei noi identități spirituale a membrilor bisericilor.

2. Noua teologie va trebui să se stabilească pe legătura între

credință și adevăr, discernând ce este adevărat și ce nu este în științele contemporane (cu alte cuvinte să dezvolte o atitudine critică față de științele vremii și de a lega adevărul găsit în ele — când este de găsit — de credința individului în Dumnezeu).

3. Noua teologie va pune un deosebit accent pe nevoile personale ale individului, mai ales pe nevoia de sens și de mister (altfel spus, ideea de sacru și de taina trebuie readuse în prim planul vieții credinciosului).

4. Ultimul imperativ este într-un fel o repetare a întregii probleme și anume, el se referă la faptul că noua teologie trebuie să facă o distincție clară între dimensiunea privată, personală și socială politică a vieții credinciosului și să se axeze pe prima spre reforma celeilalte, căci, așa cum se vede, „noua teologie” ori atitudine, ori preocupare a Bisericilor occidentale după anii '60 de a reforma viața publică a eșuat. Aceasta a fost o teologie „scrisă în vânt”. „În locul unei biserici care să creze o lume mai dreaptă”, zice autorul articolului, „lumea a creat o Biserică mai puțin religioasă și de departe, mai puțin semnificativă” (p. 258) pentru păstoriții ei.

În toate cele patru imperative se poate cu ușurință recunoaște de fapt atitudine constantă, fundamentală a Bisericilor Ortodoxe care acum, în contextul noii orientări a Bisericilor occidentale trebuie să devină și mai conștientă de rolul pe care trebuie să-l aibă în schimbarea cursului vieții lumii contemporane.

Pr. Dr. Theodor Damian

Renaște Monahismul Ortodox în Calabria

Sfânta Liturghie era pe sfârșite. Aveam în față, dincolo de Sfânta Masă, pe Theristes, absidei Altarului, chipul Sfântului Ioan Peristés, o frescă medievală, brăzdată de fisurile zidului. Era singura icoană rămasă din pictura bisericii, a acestei biserici înguste, cu o navă prelungită disproporționat, adăugată evident prin secolul al XIII-lea, dar din care se mai păstrează doar pereții. Întreaga biserică păstrează duhul epocii bizantine, pe care vitregiile istoriei n-au reușit s-o îngroape în uitare.

Un grup de turiști, veniți să viziteze această mănăstire atât de dragă trecutului lor, auzind frumoasă și insolită — pentru ei — slujbă „grecească”, cântată însă pe limba lor, au rămas până la sfârșit.

După otpust, am ieșit. În biserică, grupul de turiști m-a înconjurat cu zicală și cuprinzându-mi amândouă mâinile, mi-au zis cu glas tremurând:

— Părinte, noi suntem calabrezii, din partea locului. Dar viața ne-a dus prin Australia și America. Auzind că s-a deschis „San Giovanniello”, am venit să vedem. Suntem fericiți că am trăit să auzim slujbă „grecească” pe Muntele „Schimbării la Față”... Părinte, e prima Sfântă Liturghie pe acest munte, după cinci sute de ani...

Mănăstirea Sf. Ioan Theristes sau „San Giovanniello”, cum le place localnicilor s-o numească, se află în partea sfârșită a Calabriei, care pe vremuri se numea „Magna Grecia”. Calabrezii își zic italo-greci, deși cei mai mulți nu mai știu limba greacă. Știu însă că strămoșii lor erau greci, că făceau pelerinaje la Muntele Athos și că în ziua „Schimbării la Față” venea aici, la „San Giovanniello”, la hramul mănăstirii, ca să se roage Sfântului lor să-i aperse de năvălirile arabilor.

... Mama Sfântului Ioan Theristes era calabreză, din aceste părți. Ajunse roabă la saracini, care stăpâneau Sicilia, și acolo se născu Sfântul Ioan. Când copilul avea paisprezece ani, mama lui a murit. Ultimele cuvinte pe care i le-a lăsat au fost acestea: „Ca să te măntuiești, mergi în țara părinților noștri, în Calabria, ca să fii botezat”. Așa că, într-una din zile, aflându-se pe un vapor, aproape de țărmurile Calabriei, copilul Ioan a sărit în apă și a ajuns pe pământul strămoșilor săi. Venind în această vale, dintre Muntele „Schimbă-

rii la Față” și Muntele Stilo, a găsit o mulțime de pustnici care trăiau în grote. Și azi, această zonă se numește „Valea Sfinților”. Călugării când l-au văzut îmbrăcat în haine arabe și cerând botezul, s-au temut că e spion. L-au pus deci la încercare. Au încălzit un cazan cu untdelemn, în care să-l „boteze” pe Ioan. Văzându-l că nu se teme de untdelemnul incins, ci e gata să primească acest „botez”, au înțeles că dorința lui e sinceră. L-au botezat, deci, după tradiția Bisericii, iar tânărul a rămas cu ei, devenind în scurt timp foarte iscusit în tainele vieții pustnicești. S-a retras pe acest munte și a trăit într-o groată, aflată nu departe. Și era Sfântul foarte cinstiți în partea locului, căci veneau la el credincioșii de la mări depărtate. El a zidit această mănăstire, în secolul al X-lea (o inscripție indică anul 994), în cinstea „Schimbării la Față a Domnului”. După moartea lui, poporul a păstrat ca al doilea hram sărbătoarea Sfântului Ioan, citorul mănăstirii. Ca azi, toți să vorbească de Mănăstirea „San Giovanniello”.

Numele de „Theristes” înseamnă „secerătorul”. Spune tradiția că într-o zi călduroasă de vară, Sfântul trecea printr-un câmp din apropierea mării. Și a văzut niște țărani dormind la umbra unui copac, iar pe fețele lor brăzdate semnele unei vieți trudite, i s-a făcut milă de ei. În acest timp, a văzut că dinspre mare se ridica o furtună grozavă, care cu siguranță avea să distrugă toată truda acestor secerători. Atunci Sfântul a îngenunchiat și s-a rugat lui Dumnezeu și îndată furtuna s-a oprit. Ba, mai mult, când oamenii s-au trezit, au văzut că, prin minune, grâul era terminat de secerat, treierat și așezat de-o parte boabele, de alta, pleava. Iar spre munte l-au zărit pe Sfântul Ioan Theristes sau „Secerătorul”. După moartea Sfântului și a ucenicilor săi, Nicolae și Ambrozio, moaștele lor au fost așezate în biserică spre închinare.

Dar aveau să vină vremuri grele peste credincioșii din Calabria. În secolul al XI-lea, după Marea Schismă, propaganda catolică n-a fost violentă. Aceasta, și pentru că nu era prea influentă în sudul Italiei, dar și pentru că s-a lovit aici de o populație compact ortodoxă. Spun documentele că cei mai înverșunați apărători ai tradiției „grecești” (ortodoxe) erau credincioșii din Gerace. (Acești e un oraș aflat la mică distanță de

(Continuare în pag. a 7-a)

Ierom. Iuvenalie Ionașcu

NĂZUINTE DE RESTABILIRE A UNITĂȚII CREDINȚEI

După pogorârea Sfântului Duh asupra apostolilor, a luat ființă comunitatea Bisericii creștine. Primii creștini se numeau între ei „frați”, pătrunși fiind de duhul dragostei și cu credință în Hristos Domnul, se străduiau să împlinească poruncile Lui. „O singură inimă și un singur suflet era în mulțimea celor ce credeau” (Fapte 4, 32). Cu toată felurimea darurilor dobândite, „noi toți — zice ap. Pavel — într-un singur Duh ne-am botezat, ca să fim un singur trup” (I Cor. 12, 13). Și iarăși: „prin credință în Hristos, toți suntem filii lui Dumnezeu” și ca urmare, deosebite nu mai este „pentru că voi toți una sunteți întru Hristos Iisus” (Gal. 3, 26 și 28).

Cu toate acestea însă, ap. Pavel, însuși, s-a văzut a fi nevoit să ia atitudine față de desbinarea ce s-a ivit între creștinii din Corint. Pe considerente diferite, acolo s-a manifestat în mod diferențiat atașamentul față de apostoli, prin declarații ca acestea: „Eu sunt al lui Pavel. — Eu sunt al lui Apolo. — Eu sunt al lui Chefa. — Iar eu sunt al lui Hristos!” S-a impus astfel atitudine categorică a apostolului Pavel: „Oare s-a împărțit Hristos? Nu cumva s-a răstignit Pavel pentru voi? Sau fost-ați botezați în numele lui Pavel?” (I Cor. 1, 11—13).

Același sf. ap. le-a cerut Efesenilor să păstreze unirea credinței. Siliți-vă — le-a zis — „să păziți unirea duhului în legătura păcii”. Știut este că aceasta se manifestă prin unitatea gândului, ce se cere a fi la toți creștinii, spre a asigura astfel armonia dintre ei. Este recerută unitatea credinței, căci „este un singur trup și un singur Duh” (Ef. 4, 3—4). Acest singur trup este Biserica, al cărei cap este Hristos (Ef. 5, 23), iar Cel care însuflețește trupul Bisericii este singurul Duh (cf. I Cor. 12, 13). În continuare este motivată unitatea, prin sublima triadă: „este un Domn, o credință, un botez” (Ef. 4, 5). Pe Hristos Domnul se întemeiază unitatea și sub stăpânirea lui Hristos se dobândește și credința și botezul. Apostolul recurge apoi la supremul izvor al unității creștine, grând: „este un Dumnezeu și Tatăl tuturor” (Ef. 4, 6). Ca urmare, noi toți suntem filii aceluiași Părinte, care pe toți îi îmbrățișează cu dragoste. „El face să răsară soarele peste răi și peste buni și trimite ploaie peste dreapți și peste nedrepti” (Matei 5, 45).

Este motivată deci unitatea credinței succesiv prin cele trei persoane ale Sfintei Treimi. Unitatea dintre persoanele Sf. Treimi este modelul desăvârșit pentru unitatea de mărturisire a credinței creștine (cf. I Ioan 5, 7).

Ca prin articolele de credință, creștinătatea mărturisește pe Dumnezeu, unul în ființă și slăvit în trei persoane, la rândul său, Biserica lui Hristos, una, sfântă, sobornicească și apostolească, se prezintă astăzi împărțită în confesiuni creștine. Acestea adoră pe unul și același Dumnezeu, însă cu cuvinte diferite, ale unora față de ale celorlalte.

Învățătura de credință creștină, cristalizată în dogme, de către cele șapte sinoade ecumenice, a fost recunoscută de întreaga creștinătate din veacurile în care dogmele au fost formulate. Odată cu frângerea unității Bisericii, a dispărut și unitatea de credință creștină. Romano-catolicismul a tins să înnulțească dogmele, iar protestantismul, prin apariția sa, a avut drept obiectiv, să le impună. În contrast cu ambele aceste comunități, Biserica ortodoxă a rămas fidelă dogmelor formulate de sinoadele ecumenice; ea nu le-a sporit, nici nu le-a împuținat și nici nu le-a alterat. Potrivit acestei atitudini intransigente, Biserica ortodoxă a respins încercările de unire întreprinse, după marea schismă, de către Apusul rom.-cat. și n-a admis adausurile arbitrare făcute de Roma papală asupra tezaurului învățăturii de credință.²

Cât despre Ortodoxie și Protestantism, distanța dintre ele a fost considerată a fi așa de mare, încât în tot decursul ultimilor patru veacuri n-au avut loc contacte — spune Visser't Hooft — decât la foarte rare ocazii. Sfârșitul sec. al XIX-lea a marcat un început de întreprindere a unor contacte mai susținute între ele.³

Pe linia legăturilor întreprinse între Apusul catolic și Răsăritul ortodox, prin acțiunile ecumenice, se înscrie în fălămirea din 1964 dintre papa Paul al VI-lea și patriarhul ecumenic, Athenagoras I al Constantinopolului, cu care prilej a fost ridicată anatema pe care reciproc au aruncat-o cele două Biserici, una asupra celeilalte, la 1054.

Ca răspuns la vizita pe care papa Paul al VI-lea a făcut-o Răsăritului ort., în acest an, la sărbătoarea sf. ap. Petru și Pavel, Săcitate sa, Bartolomeos I, patriarhul ecumenic al Constantinopolului a vizitat la Roma pe papa Ioan Paul al II-lea. În bazilica sf. Petru, Săcitate sa, Bartolomeos I a asistat la messa săvârșită de papa Ioan Paul II, după care ambii au cuvântat. Împreună au pășit apoi în public, ambii binecuvântând masele de credincioși adunați în piața sf. Petru.

Din cele petrecute cu ocazia acestei vizite, a reieșit că dacă s-ar putea trece peste unele inovații rom.-cat. față de Ortodoxie (ex. Filioque), obstacolul greu de învins rămâne același: primatul papal de supremație. Și de această dată, primatul papal a fost susținut cu argumente neîntemeiate, Apusul rom.-cat. dovedindu-se a nu fi înclinat să renunțe la el.

În năzuința de restaurare a unității creștine, aspectul cel mai de seamă al problemei nu poate fi altul decât cel al adevărului. La te-

melia Bisericii sale, instituție divino-umană, Domnul Hristos a așezat stâncă de neclintit a adevărului, că El este Fiul lui Dumnezeu celui viu. Cât despre încredințările acordate apostolilor în Biserică, Domnul Hristos n-a făcut diferențieri. La cererea locurilor de întâietate, făcută pentru filii lui Zevedeu, Iisus a răspuns: „a ședea de-a dreapta și de-a stânga mea nu este al meu a da” și iarăși „care între voi va vrea să fie mai mare să fie slujitorul vostru și care între voi vrea să fie întâiul să fie sluga voastră” (Matei 20, 23—27). Din viața și Faptele Apostolilor nu reiese că apostolului Petru i s-ar fi recunoscut un primat de jurisdicție, din partea colegilor lui de apostolie. La rândul său, nici ap. Petru n-a exercitat și nici nu și-a revendicat un astfel de privilegiu. Vorbind despre îndatoririle mai marilor Bisericii, apostolul Petru se adresează presviterilor lui ca unul care ar fi mai marele lor, cu drepturi de supremație, ci — după cum el însuși a afirmat-o despre sine în epistola sa — „ca unul ce sunt împreună presviter” (I Petru 5, 1), adică împreună păstor.⁴

Desigur, restaurarea unității creștinilor, despărțiți prin marea schismă, înainte de aceasta cu aproape o mie de ani și după îndelungi atitudini defavorabile, nu se poate realiza cu ușurință. În perspectiva sfârșitului de mileniu, de care s-a legat nădejdea refacerii unității creștinilor, este neîndoieinic faptul, că o nouă rază de speranță s-a întrezărit la sărbătoarea sf. Petru și Pavel din acest an. Pe marginea acestor evenimente, odată cu palidele nădejdi de refacere a unității creștine, în presă s-a exprimat părerea, că mai repede s-ar putea săvârși împăcarea Bisericilor, ortodoxă și gr.-cat., din țara noastră (Adevărul de Cluj, din 1—3 iulie 1995).

Între încercările de refacere a unității de credință a Românilor din Ardeal, istoria consemnează strădania episcopului Ioan Inochentie Micu Clain. După ieșirea lui din Ardeal, s-au auzit în popor cuvinte ca acestea, că episcopul „a văzut că unirea nu e bună și i-a părut rău că a unit atâtea mulțime de suflete, din care cauză se întorceau la neunire”.⁵

Experiențele dureroase ale desbinărilor sufletești din veacul al XVIII-lea, i-a determinat pe Români din Ardeal să se reunească într-o biserică Biserică. Încercarea de reunire, din 1798, a rămas însă fără rezultat, datorită faptului că le-a fost împotriva Curtea din Viena.

Cuvântând în Senat, în ședința din 12 martie 1923, mitropolitul Nicolae Bălan și-a exprimat nădejdea, că poporul român care ca toc-mai Biserica să-i dezbină fiii, ci își va restatornici vechea unitate bisericească. Afirmă atunci cu convingere, că pe lângă toată siluirea, credința și sufletul neamului au rămas neîmpărțite ca și cămașa necusută a Mântuitorului.⁶ În aceeași ședință, mitropolitul gr.-cat., V. Suci, punând în discuție problema confesională la Români a pledat pentru apropierea de papism, la care i s-a dat răspuns de îndată.⁷ În catedrala din Blaj, reprezentantul diplomatic al papei a afirmat, că el constată cu durere, că nu întreg poporul românesc e sub ascultarea scaunului papal, iar misiunea d-lor (a bisericilor unite) ar fi să îndeplinească acest lucru de a aduce (întreg poporul românesc sub ascultarea scaunului papal „scăpându-l de ortodoxia cea neortodoxă”.⁸

Într-o cârtică, apărută cu binecuvântarea episcopului gr.-cat. I. Hossu, s-a afirmat cu neîngăduință îndrăzneală despre unirea celor două biserici românești că „nu se poate face cum vreau unii, prin absorbirea celor puțini de cei mulți, ci numai prin reluarea legăturilor cu biserică Romei, prin Patriarhia din București”.⁹

În ordinea firească a lucrurilor, acțiunea provoacă neîntârziat reacțiune. În ordine socială, chiar dacă, datorită aportului rațiunii și a voinței libere, reacțiunea nu se exercită cu aceeași promptitudine după acțiune, totuși reacțiunea nu se lasă așteptată la nesfârșit. La patru ani, după cele de mai sus, au venit evenimentele din toamna anului 1948, care sunt îndeobște cunoscute.

Se dorește ca sfârșitul de mileniu să fie o răscruce a istoriei, cu năzuințe și forte noi, spre a pași într-un nou mileniu cu o față nouă a existenței noastre. Pentru viitorul ce se conturează, este firesc ca și credința religioasă să-și exercite rolul său, spre binele Bisericii creștine.

Prof. Petru Dumitrescu

1. Roventă H., Epistola către Efesenii, introducere și comentariu, București, 1929, p. 87—90.

2. Crainic N., Spiritul ecumenic, în „Ortodoxia”, vol. I, București, 1942, p. 11—12.

3. Visser't Hooft W. A., Ortodoxia văzută de un protestant, trad. de T. Bodogae, Sibiu, 1933, p. 8—10.

4. Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Mirosescu, cartea I, ed. II, București, 1925, p. 252—253.

5. Să fim iarăși una, Sibiu, 1945, p. 58.

6. 7, 8. Bălan N., Evanghelia și democrația, Ortodoxia și Neamul, Biserica și Statul, Sibiu, 1923, p. 21, 1, 27.

9. Prunduș S. A., Pentru unirea tuturor Domnului să ne rugăm, Cluj, 1944, p. 7.

Mitropolitul Andrei Șaguna despre starea și perspectiva muzicii religioase în Biserica Ortodoxă Română din Transilvania

Momentul decisiv, considerat ca inedit, în activitatea de concepție a ierarhului Andrei Șaguna a fost și cel privind păstrarea și, de ce nu, unificarea cântărilor bisericești în spațiul ortodox transilvan; acțiunea aceasta se va dovedi, după cum au subliniat muzicologii Gheorghe Ciobanu, Ioan Gh. Popescu, Romeo Ghircoiașu, deosebit de fertilă și se va concretiza în tipărirea volumului (notație liniară) **Cântările bisericești după melodiile celor opt glasuri culese și întâi publicate în 1890 de Dimitrie Cunțan, profesor la Seminarul teologic din Sibiu** și dedicat, nu se putea altcumva, „Memoriei marelui Andrei autorul intelectual al acestei lucrări în semn de pietate și recunoștință” (Cunțan, Dimitrie, *op. cit.*, p. 2).

Știm însă că astfel de preocupări s-au remarcat și mai înainte de cele săvârșite în anul 1890! *Gazeta Transilvaniei* din Brașov (nr. 145, 20 XII/1.1. 1882), prin articolul **Cântările bisericești** va susține în mod evident, propunerile episcopului Melchisedec în sensul că „atât cântările armonice corale cât și cele melodice trebuie să fie conforme spiritului bisericesc, fără prelungiri prisoselnice, și fără turnuri străine de muzica bisericească”. De asemenea, doi învățători de la Școala din Râșinari — Petru Băcilă și Petru Sântion — trimiteau mitropolitului Andrei Șaguna un manuscris de 17 coli, cuprinzând cântările Sfintei Liturghii, Psalmii de seară și de dimineață; ceea ce e mai de lipsă pentru învățarea celor opt glasuri, precum stihirile și antifonele cele dintâi ale fiecărui glas și troparele; troparele sârbătoarelor celor mai însemnate și toate axioanele” (Frăcea Ilie, *La 140 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cunțan, în Mitropolia Ardealului, Sibiu*, nr. 4—6, 1978, p. 275—285, nota 22).

Dar cum ne-am propus să nu dezvoltăm aici direcțiile ce au condus la alcătuirea acestei colecții din 1890 remarcăm doar faptul că Dimitrie Cunțan a luat contact cu muzica liniară destul de târziu chiar dacă îndrumătorul său Othmar Neubner a fost „cel mai renumit profesor, absolvent de conservator, fost organist și dirijor de cor la biserica romano-catolică din Sibiu” (Cunțan, Dimitrie, *op. cit.*, în Prefață).

Data spre studiu (în manuscris) lui Zaharia Boiu și muzicianului de înaltă clasă Gheorghe Dima, lucrarea lui D. Cunțan, „**Cântările bisericești după melodiile celor opt glasuri**” a intrunit din partea celor doi recenzenti aprecieri din cele mai favorabile. În raportul înaintat Consistoriului bisericesc lectorii manuscrisului făceau următoarele precizări: „Având în vedere că în arhiepiscopia noastră nu există încă nici o colecție din cântările bisericești noastre edată la tipar, și cunoscând importanța dărei la tipar a astfel de colecțiuni, cari se poate servi odată spre scopul regulării cântărilor noastre bisericești de un bun material pentru studiu comparativ... Comisiunea are onoare a propune cu recomandare, ca să se încuviințeze cererea d-lui profesor Dimitrie Cunțan, atât în ce privește admiterea acestui manual carte de școală în seminarium, cât și întru sprijinul cerut pentru tipărirea lui, Sibiu, 22 aprilie 1889. Zaharia Boiu, G. Dima” (Frăcea Ilie, *Art. cit.*, p. 279).

Acceptată și susținută de clerici și dascălii bisericii noastre ortodoxe din Transilvania lucrarea pomenită a avut, evident, o rezonanță mult mai accentuată decât cea pe care o finanțase Episcopul Melchisedec, în 1883, (la Iași) și anume: **Rânduiala Vecerniei de sâmbătă seara pusă pe cele 8 glasuri** — prelucrate și scrise pe notațiunea liniară de Gavriil Musicescu, Gheorghe I. Dima și Grigorie I. Gheorghiu. Prețul și profesorul, compozitorul Timotei Popovici, spre exemplu, vedea în colecția de cântări de la Sibiu un act „istoric-cultural” și un mijloc palpabil prin care se pune capăt „învățăturii cântărilor bisericești «după auz» (Popovici, Timotei, *Cântarea bisericească*,

în *Revista Teologică*, Sibiu, nr. 9—10, 1907, p. 385—386). La peste o sută de ani de la apariția acestei culegeri de muzică religioasă se găsește mereu cuvinte de apreciere precum cele semnate de bizantinologul Nicu Moldoveanu din București: „De aceea, când prof. Dimitrie Cunțan și alții ca el au simțit nevoia să fixeze în scris — numai pe notație liniară — cele opt glasuri bisericești, așa cum se mai păstrau ele în memoria unor cântăreți bătrâni, ca Simion Florea din Daneș și alții, pe la sfârșitul veacului trecut și începutul veacului nostru, au făcut o mare operă de cultură națională, și aceasta poate din marea dorință a ardelenilor de a păstra cântarea bizantină, măcar în formele specifice pe care le căpătase în decursul secolelor în această parte a țării” (Moldoveanu, Nicu, *Izvoare ale cântării psaltice în Biserica Ortodoxă Română*, în *BOR*, București, nr. 1—2, 1974, p. 131—279).

Peste ani va contribui la statornicirea și răspândirea acestui tezaur melodic — după cum aprecia muzicologul George Breazul — și compozitorul George Dima care în vremea intermisiilor de la Cluj (21 martie 1918 — 22 iunie 1918) va armoniza și prelucra 42 de melodii publicate de Cunțan „așa cum au fost ele în cultul ortodox ardelenesc, rămânându-le, peste veacuri, încă din etosul lor primitiv și sacru” (Breazul, George, *Nouă edițiuni și compoziții muzicale postume ale lui Gheorghe Dima, în Cuvântul*, București, nr. 2119, 16 martie 1931, p. 1, 2). De altfel, și compozitorul G. Dima se va desțina familiei sale: „Eu îmi petrec timpul cu compoziții muzicale. Am lucrat mult timp atât armonizări de cântări vechi bisericești cât și de compoziții originale. Am scris special ceva pentru vocea mamei [Maria Dima], un cor mixt cu solo de mezzosopran. Textul e următorul: „**Scote din temniță sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău. Veniți să ne bucurăm Domnului — celui ce a sfărâmat puterea morții și a luminat neamul omeneș — cu cei fără de trupuri strigând: «Ziditorule și Mântuitorul nostru! Mărire ție!»**” (Catrina, Constantin. G. Dima: *Scrisori din temniță, în Marile evenimente istorice ale anilor 1848 și 1918 și muzica românească*, București, Editura Muzicală, 1979, p. 136—148). Dar exemplele nu se opresc aici. Zeno Vancea, iată, va compune *Liturghia nr. 2 pentru cor mixt, pe melodii de strană din Ardeal* (1936); Liviu Tempea, în Banat, „se distinge prin a sa remarcabilă liturghie, ce indică la începutul veacului nostru adevăratul drum pe care trebuie să se dezvolte muzica corală religioasă în Ardeal, cel al polifoniei ce are la bază cântecul de strană, luptând împotriva cosmopolitismului steril” (Popovici, Doru, *Muzica corală românească*, București, Editura Muzicală, 1966, p. 342). Și Dimitrie Cunțan va semna *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur pentru 2 voci egale* „după modelul celor opt glasuri” (Sibiu, 1903).

Socotită până în deceniile din urmă ale acestui secol ca „baza cântării din arhiepiscopia Sibiului și episcopia Clujului” (Ghircoiașu Romeo, *Muzica psaltică în Transilvania, ms.*) lucrarea finalizată de D. Cunțan va fi pusă și unor observații mai puțin favorabile dar care, după opinia noastră, trebuie, totuși, cunoscute. O astfel de rețineră, mai greu de uitat, a venit de la București, din partea lui Ion Popescu-Pasărea. „În consecință — avertiza ilustrul profesor și compozitor — o transcriere a cântărilor psaltice ar însemna desigur o alterare regretabilă, iar nu o păstrare a autenticității. Dovadă despre aceasta — motivează Popescu-Pasărea — este încercarea de transcriere care s-a făcut la Sibiu de către Cunțan și în Bucovina de marele Mitropolit Silvestru Morariu, încercare care a avut ca rezultate instrăinarea din ce în ce mai mult a vechii cântări psaltice” (Nițulescu, P. *Muzica românească de azi*, București, 1939, p.

602). În același context, Petru Gherman va susține că „numai după ce va fi adusă la lumină întreaga muzică bisericească care circulă în Transilvania, numai atunci se va ști adevărul” (Șoima Gheorghe, *Muzica bisericească și laică în Institutul Teologic din Sibiu, în Mitropolia Ardealului*, Sibiu, nr. 11—12, 1961, 798—806). La rândul-i, profesorul Seminarului teologic-pedagogic, Timotei Popovici, împreună cu Aurel Popovici și Candid Popa, colegii săi, își va asuma răspunderea de a nota „din nou și cu mai multă competență melodiile celor 8 glasuri și celelalte cântări bisericești, selectând unele variante mai reușite și mai răspândite decât cele tipărite de Dimitrie Cunțan” (Șoima, Gheorghe, *art. cit.*, p. 803). Evident, respectul și recunoașterea meritelor celui dintâi (D. Cunțan) nu au făcut posibilă preconizata revizuire editorială. Și chiar dacă exigențele profesorului Timotei Popovici „a redat mai fidel linia melodică, așa cum se cânta în vremea sa și cum se cântă și azi la Sibiu, conducerea eparhială l-a acuzat că a modificat cântările bisericești ale lui Cunțan și l-a obligat să retipărească o nouă ediție întocmai ca și prima” (Apud Gh. Șoima).

Iată, deci, câteva din frământările dar mai ales din împlinirile programate de mitropolitul Andrei Șaguna și apoi desăvârșite de colaboratorii, de specialiștii săi apropiați. Proiectând culegerea finalizată de D. Cunțan ierarhul român se va dovedi un veșnic apărător al valorilor spirituale ale neamului său față de care avea să afirme în modul cel mai original: „Științele și artele sunt cele care dau popoarelor țării și le asigură viitorul” (Marinescu, C. Gh., *Epoca Marii Uniri*, Galați, Editura Porto Franco, 1993). Câte din aceste ultime eforturi umane nu s-ar fi putut simplifica dacă în acea vreme dispuneam de ceea ce se știe astăzi despre tehnica deslășirii neumelor muzicale, a transcrierilor săvârșite de bizantinologii noștri, de cel care astăzi e profesor universitar, compozitor și dirijor arhidiaconul Dr. Sebastian Bucur-Barbu.

Desigur, aportul lui Dimitrie Cunțan nu se va opri numai la această lucrare, **Cântările funebrele** din 1903 este un alt exemplu. Culegerea aceasta — va aprecia T. Popovici — e „cu atât mai importantă cu cât atunci nu exista în Transilvania nici un fel de îndrumar al cântărilor funebrele. Cei ce le cântau, le cântau cum puteau sau cum voiau, adăugând ori știrbind melodia, după precerea lor. Cunțan — continuă recenzentul — pune capăt acestei stări de fapt și în plus, ostentiv și de-a rândul, adaugă fiecărei melodii în parte podoaba unei neîntrecute armonizări” (Popovici, T. *Cântarea bisericească*, în *Revista Teologică*, Sibiu, An I, 1907, p. 385).

Dar mitropolitul Andrei Șaguna mai are întâietate și în ceea ce privește statornicirea primelor începuturi privind afirmarea cântărilor corale (cântarea armonică) în Catedrala din Sibiu. Din corespondența lui Timotei Popovici cu muzicologul de la Botoșani Mihail Gr. Poslușnicu (1871—1936), aflăm următoarele: „Liturghia ce a introdus Șaguna la Sibiu și în general în Ardeal și Banat este cea renumită: grecească, fixată de neamul Bandhaztingen (fost șeful corului is gr. din Viena) scrisă pentru sopran, tenor, bariton și bas dar litografiată în Sibiu de Șaguna; textul cu litere cirilice.

Din aceasta am utilizat și eu în liturghia mixtă ce am publicat; unele (**Heruvicul, Sfinte Dumnezeule** etc.) însă punându-le pentru sopran, alt, tenor și bas. Liturghia publicată de Șaguna e litografiată” (*Bib. Academiei Române din București — Cabinetul de manuscrise: Fondul Mihail Gr. Poslușnicu, S 63 (8)/CLXXII*).

Comentariul și analiza unor astfel de documente cunoscute de noi impune, desigur, și câteva concluzii:

1. Deși confruntat cu probleme organizatorice și pastorale deosebite pentru biserica noastră din Transilvania mitropolitul Andrei Șaguna a demonstrat o putere de muncă și inițiativă neabătută atât pentru tipărirea cântărilor de cult dar și pentru păstrarea și perpetuarea practicii și tradiției cântării psaltice de sorginte bizantină;

2. Revenind în juru-i pe cunosătorii melosului bizantin practicat în spațiul transilvan, pe baza dispozițiilor sale comunicate comitetelor parohiale mitropolitului A. Șaguna a dat noi îmbolduri în învățământul teologic și primar așezând cântarea bisericească între obiectele de bază ale școlii române din secolul trecut;

3. Păstrând și valorificând înțelept împlinirile tradiției veacurilor din urmă Andrei Șaguna va statornici pentru strana bisericii noastre rânduiala cântărilor de cea mai curată sursă bizantină (de tradiție bizantină) și în aceeași măsură va pune în circulație cărțile necesare slujbelor religioase. Pentru această din urmă faptă va fi elogiata atât de convingător de un alt ierarh român pe nume Melchisedec Ștefănescu, episcopul Romanului (**Retipărirea cântărilor bisericești române... în Gazeta Transilvaniei**, Brașov, nr. 4, 10/22 I: nr. 9, 22 I/31; nr. 20, 1 II 1881).

Gradul înalt de receptivitate, puterea de a trece de la cunoașterea la fapte vor face din viața și activitatea ierarhului român Andrei Șaguna un exemplu mereu viu nu numai pentru istoria bisericii noastre dar și pentru toți aceia care au nevoie de sprijin în munca și credința lor strămoșească.

Constantin Catrina-Țiu

Reverberarea negației în afirmație!

(Urmate din pag. a 4-a)

nu s-a opus nimeni! Noua religie a venit ca o mânășă, s-a mulat ca-n ceară după chipul și asemănarea daco-romanului, apoi străromânului, ulterior a românu!

De aceea moartea la noi nu mai sperie pe nimeni, aidoma cum nici pe strămoșii! Ea își pierde semnificația de „sfârșit” (exitus). Își temperează conotațiile pesimiste și transcendente în scară de valori mai optimiste; săracul trece înaintea bogatului, păcătosul înaintea credinciosului, nedreptul pe același plan cu dreptul, în vârful scării stau Ctitorii, voievozii, dintâi părinții, de cele mai multe ori asimilați cu sfinții „mărturisitori” (martyra).

Noi am moștenit **teonimele** mai mult din latină decât din greacă. (Mai puțin rânduiala ulterioară, slavono-bisericească). Cum ar fi: Dominus deus (Domnul Dumnezeu), christianus (creștin), crux (cruce), cruci (a crucificării), crucifixio (crucificare), dominica (Duminică), Dies Dominica (Ziua Domnului), altar (altar), credo (a crede), credentia (credință) etc., etc., etc.

Basilica (Biserica) și **martyres/martyria** (martiri, mărturisitori),

se află încă de la obârșie, în ambele limbi, latină și greacă. Nu se poate stabili o prioritate. Dar noi le-am preluat din latină...

Așadar, tot ce era umilit și condamnat de lumea veche era Răscumpărat în credința nouă, restaurat prin „cruce”. Prin competiția valorilor (și nu a ororilor), prin confruntarea contrariilor, virtutea creștină a ieșit biruitoare. Povestea mioritică este necreștină dar aduce ceva din drama existențială. (Doi vor să-l piardă pe Primul și el îi iartă prin iubire: „Doamne, iartă-i că nu știu ce faci”, parcă ar spune ciobanul!). Desigur, ceva din viziunea cosmică, din **hierogamia** transcendentă! Dar asta nu intră în discuție acum, în viziunea comandamentelor creștine...

Nu mai esoterismele occidentale, teozofiele alambicate au adâncit drama lumii. Creștinismul, ortodoxia, dimpotrivă, au înlăturat spaimea existențială, frica endemică de moarte, groaza arcastră de un destin implacabil! Moartea în ortodoxie nu e angoasă, e doar un prag, o pauză în marea trecere! Ea nu înseamnă lespede de mormânt, sepultru, cavou, sarcofag, ci

„Grădina” unde au mas bunii și străbunii noștri; „Dumbrava Mînușă”, „Crângul cu flori”. Cimitirele noastre sunt pline de verdeață! N-avem de ce să fim „trîști din datină”. N-avem de ce să fim înfricoșăți și nici să primim moartea cu brațele încrucișate! Încă din pântecul mamei resemnați? Dimpotrivă, ori de câte ori ne-a ajuns cuțitul la os am devenit „cuțitoși”, stând mereu de veghe cu sulita la picior și cu mâinile pe coar-nele plugului! Ba, în vremuri de nevoi, cu resturile din noi, am pus mâna pe resturile de arme și ne-am apărut. Dovadă: Mărăști, Mărășești. Oituz... Oarba de Mureș, Păuliș!

Cum spunea **Ovidiu**: „Când fierbe vinu-n bute, tu fii cosor ce taie, nu gresie ce-ascute!” (Amores, 4, 15). Desigur, au fost și vremuri când moartea o primeam poemandric (mioritic). Din jale s-a întrupat **Jalemos**-ul orphic, bocetul, tristețea metafizică, reverberându-se în aleam, dor, doină! **Legendele sacre** sunt imnuri „doinice”, așezând **Testamentele-le, Argonautice-le**, un elogiu adus iubirii, un florilegiu destinat prieteniei, oaze de autentică poezie...

Dar asta în ceea ce privește trecutul îndepărtat...

Noi azi, ne apropiem cu duioșie de mormintele noastre, rug de lumini și de flori! Ceva ne spune că dincolo de „nimic” mai e ceva, adică **Totul**! „Nașterea din nou” (**Palingenesia**), „Invieră” (**Anastasia**), „Nemurirea” (**Athanasia**)!

Noi nu bocim sfârșitul morților, noi „doimim” regenerarea naturii! De Armindenii ne înfrățim cu toții (viii și morții!). **Rosalia** (Rusalii) e sărbătoarea supraviețuirii, bucuria firii. Tezaur păstrat chiar și după apariția creștinismului. Desigur, ceva din tainele orifice din substrat tot s-a păstrat, noua religie nu le-a putut înlătura. Cultul morților, la noi, e atestat încă din zorii civilizației cult perfect asimilat și transfigurată de „dreapta credință” (**ortodoxă**). O împăcare a morții cu a firii prin voia dumnezeirii. Rari sunt religiile care mai păstrează atâtea vestigii, indulcitate! Amintiri din cultele precreștine, bine îmblânzite! Un „păgânism” în care nu înțâlnești urmă de păgânism! Ci de stoicism care-i vine românu-lui ca o mânășă! E viu încă la noi un socratism smerit, avem încă „sfinți” sihaștrii (chiar și laici!), pătrunși de un platonism transcendent, zestre atavică, bogăție ereditară ce coincide perfect cu rânduiala cosmică. Acest credo ne-a dominat milenii. El nu-i rămasă de „întineric” (**chaosmos**), ci „lumină învederată” (**fós fosfóros fós**). Bucureștii ncurmată! Învieră ne înfrângere! Și colindele, doinele noastre sunt „tânguiri superioară!” Nimic n-a rămas nesublimat din jalea orfică. Ci totul transmutat, esențializat, spiritualizat! N-am absorbit sincretic culturi și superstiții ci, le-am contopit până la osmoză! Faptele haotice au fost decantate de sensurile lor obscure, nu s-au preschimbat în **groze**, teozofii, teurgii. Nu răscolirea firii e ținta ci potolirea ei. Pe undeva am rămas păstori trnshumanți și ai Ciobanului mioritic. dar mai ales ai „Celui pironit pe Cruce!” O reîntregire a creației Primordiale e credința noastră și nu conștiința despătată în două — alienare, de sine înlăturare...

Desigur, nu suntem „îngerăși” nescuțiți de cadere, dar cu ochii mereu la stele (fie apropiindu-ni-le, fie apropiindu-ne de ele!). La eresuri vechi semnificații noi, mai ales mesianice, soteriologice.

Ignis Natura Renovatur Integra (INRI)!

Renaște Monahismul Ortodox în Calabria

(Urmate din pag. a 5-a)

mânăstire; aici a fost episcop Varlaam, cunoscutul adversar al Sf. Grigorie Palama; din vremea lui se păstrează o măreață catedrală bizantină, preluată de greci nu demult). Călugării din „Valea Sfinților” s-au considerat mereu ortodocși, sub oblăduirea Sfântului Munte Athos. Călătoreau în Grecia sau Cipru, pentru hirotonii.

În secolul al XII-lea, normanzii ocupă Calabria. Văzând suspiciunea localnicilor, construiesc pe munte alăturat Biserica Stilo, unde stabilesc katholiconul locului. Pentru a oferi ortodocșilor o probă a monahismului catolic, normanzii construiesc Abația Certozină Sf. Bruno; era primă certoză în Italia. (Certozinii sunt călugări cistercieni și au un regim de clăustrire foarte aspru).

Nici în secolele XV—XVI, propaganda n-a fost dură. Căci în această perioadă Calabria s-a aflat sub stăpânire spaniolă. Or, monarhia spaniolă, deși era foarte catolică, era, în același timp, antipapală. Așa că s-a arătat destul de tolerantă cu ortodocșii.

În sec. al XVII-lea, situația se schimbă. Vor fi înființate seminariile teologice și în scurt timp ierarhia ortodoxă substituită cu cea catolică. Mânăstirea Sf. Ioan Theristés, închisă încă din sec. al XIV-lea, este dată acum călugărilor basilieni. „Valea monahilor” e părăsită de călugări, grolele și chiliile cad în ruină. Azi sunt descoperite numeroase grote care, înainte de a fi părăsite, au fost zidite. Explicația, păstrată prin tradiție, o poți auzi din gura oricărui localnic: „Spre a nu fi profanate de latini”. Și grota Sf. Ioan Theristés, din apropiere,

a fost zidită; se păstrează în ea urme de pictură, iar alături, „Izvorul Sfântului”.

În vara acestui an a sosit aici Părintele Kosmas Aghioritul, însoțit de un frate. Nici unul din ei nu e preot. Amândoi vin din Sf. Munte Athos, cu dorința de a renaște monahismul ortodox în „Valea monahilor”, lângă Gerace, în Calabria...

După ce Profesorul a încheiat expunerea, Părintele Kosmas s-a apropiat de mine și mi-a spus câteva cuvinte în românește: — Avem răbdare... mulțumim... rugăm... lui Dumnezeu...

Mi-a explicat că în Sf. Munte l-a avut duhovnic pe părintele Petroniu și că adesea mergea la Schitul Prodromul și asculta slujbele în limba română.

— E un călugăr cu viață sfântă, îmi zice el despre Părintele Petroniu.

La plecare, ne-am îmbrățișat, cu nădejdea că, dacă va fi voia lui Dumnezeu, ne vom mai ruga împreună în această vatră a Sfinților Calabriei în care monahismul ortodox renaște din propria-i cenușă — pentru rugăciunile miilor de călugări ale căror moaște sunt risipite în „Valea Sfinților” și prin râvna acestor monahi smeriți și jertfieri.

După convenita metanie, ne-am despărțit. Părintele Kosmas repeta neîncetat, cu voce blândă și repezit, aproape monosilabic:

— Evloghite... evloghite... evloghite...

Monastero di San Giovanni Theristés Calabria,

* Scurt istoric și câteva considerații pe marginea prezenței preotului în penitențiar.

Pr N. Stoia

(Continuare în pag. a 8-a)

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Duminică, 2 decembrie 1995, a slujit Liturghia arhierescă în Catedrala mitropolitană și a hirotonit întru preot pe tânărul diacon Năpar Toma Dorin pentru Spitalul Oraș Victoria și întru diacon pe licențiatul în Teologie Teșu Ioan Claudiu. La sfârșitul Sf. Liturghii a citit Pastorală pentru Fondul Filantropic Eparhial.

Marti, 5 decembrie 1995, a acordat un interviu pentru Departamentul Televiziunii Române, Viața Spirituală, redactorului Maria Predu și un interviu pentru Radio-România Actualități redactorului colaborator Sabina Măduța.

Miercuri, 6 decembrie 1995, „Sf. Nicolae”, a slujit Liturghia arhierescă în Catedrala mitropolitană și a hirotonit întru diacon pe licențiatul în teologie Neagu Nicolae și întru preot pe diaconul Teșu Ioan Claudiu pe seama Capelei Spital-Azil Săliște.

Duminică, 10 decembrie 1995, a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană și a hirotonit întru preot pe diaconul Neagu Nicolae pe seama parohiei Alțâna, Prot. Agnita și întru diacon pe licențiatul în teologie Pițigoi Cornel.

Luni, 11 decembrie 1995, a acordat un interviu prin telefon, la cererea preotului Coman din Melbourne — Australia — un mesaj de Crăciun pentru românii din acea parte a lumii.

Joi, 14 decembrie 1995 s-a deplasat, însoțit de Pr. Valentin Sicoe, secretar eparhial, la sediul Episcopiei de Alba Iulia, la invitația P. S. Episcop Andrei și a Ligii ASCOR unde a conferențiat pe tema „Rugului Aprins”.

Duminică, 17 decembrie 1995, a slujit Liturghia arhierescă în Catedrala mitropolitană din Sibiu și a hirotonit întru diacon pe seminaristul Chindriș Ioan și întru preot pe diaconul Pițigoi Cornel pe seama Parohiei Bazna, prot. Mediaș.

— În după masa aceleiași zile a participat la Concertul de colinde în Catedrala mitropolitană, susținut de corul Catedralei. A rostit un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 20 decembrie 1995, a primit la reședința mitropolitană corul bisericii Sf. Nicolae din Parohia Agnita II, prot. Agnita, cu colinda.

Joi, 21 decembrie 1995, a primit la Reședința corul studenților teologi din Oradea, conduși de prof. Podăreanu, cu colinda.

— În după masa aceleiași zile a participat în Catedrala mitropolitană la concertul de colinde, susținut de studenții Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu.

Pr. Valentin Sicoe
Secretar eparhial

FRAȚII POPEA

Recent, sub acest nume a renăscut la Săcelele Brașovului, Cercul „ASTRA”.

Săcelele sau „Villae Vlacheles” (denumirea latinescă a acestei frumoase localități), au cunoscut, zilele trecute, momentul renașterii, mult așteptată zi, care să îngroape pentru todeauna nedreptatea ce s-a făcut, în anul 1948, când niște analfabeți au confiscat instituțiile de cultură ale nației noastre, deci și pe cele ale săceleștilor: Casele de cetire, Bibliotecile, revista „Plaiuri săcelele”, Cercul „ASTRA” etc., etc.

Dar mult așteptată zi a venit. Un public numeros, format din fruntași localități; d-l V. Lațea, primarul orașului Săcele, d-l I. Birăescu, managerul general al S.C. „Electroprecizia”, preoții ortodocși, profesori, ingineri, medici, economiști etc., s-au adunat în frumoasa sală a clubului „Electroprecizia”, gazdă primitoare, „fermentul” în jurul căruia pulsează viața economică și spirituală a celor „Șapte sate ale Românilor”, pentru a saluta evenimentul prea mult așteptat: Renașterea „ASTREI” săcelele.

Constituindu-se prin adevărate gânduri și fapte a 41 membri fondatori (număr record comparativ cu alte momente similare), evenimentul se datorează stăruințelor împătimitului pentru cultură care este profesorul săcelean LIVIU DĂRJAN, conjugate cu cele ale staff-ului Despărțământului central Brașov al „ASTREI”, la recomandarea Asociației Sibiu a „ASTREI”, care în ziua de 17 septembrie 1995, la Sarmisegetuza, cu ocazia unui simpozion, închinat Marelui Împărat „Marcus Ulpius Traianus”, a pus bazele reînființării Cercului Săcelean, atât de dorit locuitorilor acestei localități, care a dat neamului nostru 11 academicieni (printre care și pe Nicolae Popea), precum și alți bărbați de marcă a căror reputație a trecut chiar granițele țării. „Tradiția se menține și astăzi, la Săcele”: cele patru licee (din care două sunt teoretice), plus școlile brașovene, au dat și dau, în continuare, oameni de valoare, vrednici de toată pomenirea.

Au dat gir și greutate manifestării președintele Despărțământului Central al „ASTREI”, academicianul Alexandru Surdu, publicistul și scriitorul Mardare Mateescu, vicepreședintele, prof. Petre Istrate, secretarul Despărțământului brașovean. Nu putea lipsi, firește, conducerea revistei „ASTRA”, în frunte cu d-l Aurel I. Brumaru, redactorul șef al publicației.

Profund au reverberat în conștiința și inimile celor prezenți cuvintele academicianului Alexandru Surdu, care a făcut interesante considerații despre locul și rolul mocanilor săceleli, care au fost de-a lungul vremurilor un factor de cultură, simțire și unitate românească.

D-l profesor Petre Istrate, parafrazându-l pe tribunul de la Unirea cea Mare, se declară „slobozit”, deoarece promisiunea făcută la simpozionul de la Sarmisegetuza, din 17 septembrie 1995, a fost îndeplinită, mulțumindu-i domnului Șt. Munteanu, săcelean prin naștere și simțire, de inițiativa luată, atât la Sarmisegetuza, cât și la Sibiu, în 22 octombrie 1995, cu ocazia celei de „A 91-a Adunări Generale a ASTREI”.

Entuziastul scriitor, d-l Mardare Mateescu, întregitor de fruntarii, în cuvinte pline de patriotism evocă faptele aștrăștilor brașoveni, săceleli, brăneni, citând și numele unor fruntași din Săcele, participanți la Marea Unire din 1918, fiind aplaudat la scenă deschisă.

D-l Ștefan Munteanu aduce salutul Asociației Centrale a „ASTREI”. În cuvinte pline de căldură și de aleasă recunoștință, față de cei prezenți, a evocat tradițiile săcelele ale „ASTREI”, viața și opera unor bărbați de seamă ai Săcelelor, din care 11 sunt academicieni. Într-ai de mult în Panteonul culturii și civilizației românești, toți cei amintiți fiind și membri fruntași ai „ASTREI”. Tot dânsul, face propunerea ca Cercul renăscut al „ASTREI” din Săcele, să poarte numele „FRAȚII POPEA”. Aduce mulțumiri gazdelor, domnilor Istrate, Mateescu, acad. Alexandru Surdu, pentru efortul și stăruința depusă pentru renașterea, în localitatea sa natală, a Cercului „ASTRA”.

Cercul săcelean al „ASTREI”, purtând numele „FRAȚII POPEA”, l-a ales în fruntea sa, ca președinte, pe iubitorul de cultură, care este profesorul săcelean LIVIU DĂRJAN, ostenitorul acestui eveniment. Vicepreședinte a fost ales preotul Mircea Leb, vrednicul continuator la altarul la care au slujit cu cinste, aproape 100 de ani, preoți din marea familie Popea, iar ca secretar pe profesorul Nicolae Ursu.

În final, s-a distribuit gratuit revista „ASTRA” și lucrarea „ACADEMICIENII DIN SĂCELE”, încheierea făcându-se cu momente vesele.

La acest nou început de drum și de An, urăm Cercului săcelean al „ASTREI”, viață lungă, împliniri culturale la nivelul tradițiilor și așteptărilor locuitorilor acestui minunat plai românesc!

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT!

Ștefan M. Săcele

„În temniță am fost...”

(Urmare din pag. a 7-a)

tipărită în cursul păstoririi vrednicului vlădică Varlaam, și care cuprinde dispoziții privitoare la toate materiile dreptului, și în mod special chestiuni penale (op. cit., pag. 25).

Toate aceste adevărate monumente legislative, și altele multe încă, vin să întregească și să ne ofere o imagine aproape completă asupra stării societății românești din acel timp, precum și asupra măsurilor și metodelor educației religioase care îi priveau pe cei care erau vinovați și condamnați. Pentru cei condamnați la moarte, înaintea execuției, preotul era prezent pentru împărțanie.

Atât în Țara Românească cât și în Moldova, pedepsele cele mai grele se executau la mănăstiri, iar trimiterea celor vinovați era decisă de către domnitor. Pentru crime grave, condamnații erau trimiși la mănăstiri, dintre care câteva se remarcă în mod deosebit prin specificul lor aparte: Schitu (Argeș), Arnata (Vâlcea), Snagov (București), Viforâta (Dâmbovița), Galata (Iași). În Transilvania, locul predominant de detenție pentru condamnați nu erau mănăstirile (acestea fuseseră splurdate de către gen. Bucov), aceștia erau de obicei deținuți în beciurile cetăților medievale, iar recuperarea morală se realiza prin capelanul cetății, fapt confirmat în cazul cetății Gherla.

Ca o caracteristică generală a evului mediu și până în epoca modernă, în ceea ce privește educația religioasă a celor condamnați pentru diferite motive, putem spune că aceasta se făcea sub directă supraveghere a Bisericii, iar atunci când domnitorii s-au decis să elaboreze Pravile sau Coduri, s-a ținut cont de Biserica, prin faptul că mitropoliții de atunci erau consultați, urmărind îndeaproape elaborarea acestor pravile.

Epoca modernă a însemnat pentru istoria românilor împlinirea celui mai drag vis al lor, și anume constituirea statului român, prin unirea celor două principate românești în 1859, fapt care impunea elaborarea de noi legi, adecvate noilor realități. Dar chiar și înainte de această dată, atât în Țara Românească, cât și în Moldova, s-a elaborat și adoptat un **Regulament Organic** de către Moșteasca Adunare a Moldovei și Țării Românești în 1832, iar mai apoi prin adoptarea **Regulamentului teritoriului** din 1833, în care se statua, printre multe alte chestiuni, și dreptul la asistență religioasă a deținuților, mai mult, se insistă ca fiecare temniță să aibă o capelă în care preotul să săvârșească slujbele religioase.

Regulamentele de funcționare a închisorilor care vor urma în anii 1864, 1876, 1929, 1936 prevedeau dreptul de exercitare a credinței. Spre ex., Regulamentul asupra regimului de executare a pedepsei din 1942, cap. 11, art. 199, prevedea ca „toți condamnații și internații să fie supuși educației morale și admisi a primi asistență religioasă, conform cultului lor, autorizat de Stat”. Regulamentul mai prevedea ca oficierea slujbelor să se facă de către preotul unității.

Chiar dacă Statul român în evoluția sa istorică a încercat pe parcurs să se delimiteze de Biserica, construind câteva penitenciare care se ridicau la nivelul celor europene: Craiova, Galați, Giurgiu, Doftana, constatăm că și în această situație, penitenciarele funcționau tot pe lângă mănăstiri, cum era cazul la Văcărești, Mărgineni, Bucovăț.

Până în anul 1949 reeducarea deținuților s-a făcut sub directă îndrumare a Bisericii, și cu sprijinul ei nemijlocit, care prin preoții săi, era constant în preajma celor condamnați, iar în cazuri mai speciale, cum erau cei condamnați la moarte, lor le revenea sarcina de a-i asista, chiar și în aceste momente dificile. Se cunoaște să asistența religioasă acordată Mareșalului Ion Antonescu înainte de executarea sa a fost făcută de către preotul Totolici din comuna Jilava.

Fatidicul an 1949 avea să echivaleze cu o ruptură dureroasă și nefirească în tradiția creștină românească de asistență religioasă în penitenciare, prin alungarea totală a preoților din aceste instituții (și nu numai din acestea). Și totuși, epoca celor 50 de ani de comunism și ateism s-a confruntat cu un foarte mare paradox, și anume acela că deși oficial Biserica a fost izgonită din penitenciare, interzicându-li-se orice fel de activitate religioasă sau contacte cu religia, totuși Biserica a „venit” în penitenciarele și temnițele comuniste, fiind o prezență vie, tocmai prin acele arestări masive, cu sutele și miile de episcopi, preoți, călugări și călugărițe ortodoxe. Multele articole care apar astăzi în presa bisericească (și nu numai), vezi în acest sens numerele dintre 1990—1995 ale Telegrafului Român și Vestitorul Ortodoxiei, precum și cărțile care se tipăresc pe această temă, vin să ne ofere o imagine complexă a ceea ce a însemnat Biserica sub regimul ateist. Biserica Ortodoxă a fost, paradoxal, vie și lucrătoare în tot acest timp, tocmai prin slujbele pe care preoții, cu toate riscurile la care se expuneau, le săvârșeau chiar în locul de detenție. Citeam într-unul din numerele anterioare ale Telegrafului Român o relatare a părintelui Bărdaș (dacă nu mă înșel) despre Slujba Invierii săvârșită în subteranele temnițele de către toți preoții arestați, la care în loc de lumânări s-au folosit lămpile cu carbit, și care prin sobrietatea ei i-a impresionat până și pe gardienii de serviciu.

Fără să folosim cuvinte mari, în perioada 1949—1965, situația Bisericii noastre s-a asemănat prin tragismul, dar și prin măreția și eroismul de care a dat dovadă, cu ceea ce a trăit Biserica primară sub cezarii romani. Prezența Bisericii Ortodoxe în temnițele comuniste nu s-a rezumat doar la săvârșirea sfintelor slujbe, ci preoții și teologii deținuți au predicat cuvântul lui Dumnezeu celor închși împreună cu ei; au îndrumat și susținut moral pe ceilalți, făcând adevărată pastorație. Astăzi, mulți dintre laicii care au avut șansa să cunoască temnițele comuniste, vorbesc cu respect și recunoștință despre preoții cunoscuți în închisorile respective, precum și despre multele cunoștințe religioase acumulate acolo.

Nu mai că o astfel de stare nu se putea prelungi la nesfârșit, ar fi fost împotriva logicii și a vocației creștine funciare a poporului român și a istoriei sale, astfel că anul 1989 va aduce izbăvirea țării noastre de sub dictatura comunistă, fapt care a făcut posibilă revenirea societății românești la starea dinainte. În această situație de revenire la normalitate a societății românești se înscrie și **reintroducerea religiei în penitenciare prin reînființarea instituției preotului de penitenciar**, stare consfințită prin semnarea **Protocolului** dintre Patriarhia B.O.R. și Ministerul Justiției din data de 20 oct. 1993. În baza acestui Protocol s-a purces la angajarea de preoți în toate penitenciarele din România care să se ocupe de buna desfășurare a activității religioase în aceste instituții. Având statutul de consilier al comandantului unității, preotul de penitenciar se ocupă de aspectele religioase ale vieții de penitenciar, săvârșind slujbele religioase. Prin convorbiri duhovnicești se încearcă recuperarea morală a deținuților, îndemnându-i la cinste și corectitudine, la dragoste și respect față de semenii; lecturi și studii biblice, cântări bisericești. Tot prin preot se încearcă, în limitele legalității, păstrarea legăturii dintre deținuți și familiile lor.

Actualmente în sistemul penitenciar din România au fost încadrați 25 de preoți, dintre care 16 au deja amenajate capele (Arad, București, Codlea, Craiova, Deva, Focșani, Galați, Gherla, Iași, Mărgineni, Oradea, Satu Mare, Târgșor, Târgu Mureș, Târgu Jiu, Tulcea, Brăila), iar altele, (cum sunt: Aiud, Baia Mare, Vaslui, Bacău, Timișoara) sunt în curs de finalizare a unor adevărate biserici.

În conformitate cu Protocolul amintit mai sus, toate capелеle și bisericile de penitenciar din România au fost așezate sub patronajul Sf. Apostoli Petru și Pavel, iar ziua prăznuirii lor — 29 iunie —, a fost declarată ziua hramului unităților din întregul sistem penitenciar românesc.

Nădăjduim ca prezența și activitatea preoților în penitenciare să răspundă pe deplin cerințelor spirituale ale celor care se află vremelnic în atari instituții, iar colaborarea cu deținuții să-i redea pe aceștia societății, îndreptați moral și apți spre a se reintegra în structurile ei.

Semnalăm... Semnalăm...

■ **Filocalia, Patericul, Lavsaiconul, Limonariul** și alte cărți de spiritualitate ortodoxă răsăriteană nu sunt în general familiare. Dar ele nu sunt singurele. Și nu trebuie să credem că au apărut numai în Răsărit. De altfel Sfântul Casian, dobrogeanul nostru, și-a scris în Apus opera duhovnicească, **Collationes**, ca rezultat al convorbirilor cu pustnicii din Răsărit.

Editura „Alter ego Cristian” din Galați a publicat de curând o cărțică intitulată **OPERE MORALE** de Sf. Martinus de Bracara (trad. din lb. latină de lect. univ., Gh. I. Șerban, 1995). Deși a scris în Apus, se pare că era totuși răsăritean, ca și Sf. Casian, născut în spațiul traco-dac sau în imediata apropiere, în Panonia. A activat în Spania și Portugalia în jurul anului 580.

Capitolele cărții se intitulează — nu le vom nota pe toate — „Regulă pentru o viață cinstită”, „Despre prevedere”, „Despre mărînimie”, „Despre cumpătate”, „Despre nevoia de a păstra o limită a curajului”, „Despre trufie”, „Îndemn la smerenie”, „Despre mânia”, etc., iată tot atâtea teme filocalice de certă valoare morală, pedagogică și catehetică.

Autorul introducerii observă stilul specific scrierilor morale, plin de sentințe, și-l înscrie pe autor printre străromânii din zona Dunării de Jos, și chiar printre precursorii lui Creangă și Anton Pann, în ceea ce privește stilul sentențios. Poate. Dar poate că analogia ar fi putut lipsi, dat fiind genul de scrieri ale celor pomeniți și stilul, filocalic totuși, al lui Martinus. Asocierile în literatură, ca literatură, vor fi având însă și ele justificările lor.

Cartea lui Martinus ar trebui să intre în circuitul cărților de înțelepciune duhovnicească, pe lângă cele existente. Se cuvin aprecieri traducătorului.

■ Vasile Andru (redactor responsabil de număr la „Viața românească” anul LXXXIX, nr. 7—8, 1994) publică un studiu intitulat: **Experiența iadului** (p. 59—62). După ce ne spune ceva despre această experiență în Tibet și în India, unde a fost de curând, după ce trece prin Marlaux (Le retour de Satan) și Denis de Rougemont (La part du diable), se oprește mai mult asupra cărții „**Trei ceasuri în iad**”. De altfel, în afara unor recenzii mai vechi, au scris despre această carte, înțelegând-o bine, și Dan Verona și Costin Niculescu.

Vasile Andru îi face o analiză profundă, îi sesizează planurile pe care se situează, unul databil și unul general uman.

Cartea „**Trei ceasuri în iad**” începe să fie descoperită!

■ Pe Iisus l-au condamnat judecători nedrepti. Un judecător nedrept nu e de fapt judecător. Unul ca acesta trebuie incolpat pentru judecată strâmbă. E un infractor.

După aproape 2000 de ani, judecătorilor infractori ai pocesului lui Iisus li se mai adaugă astăzi încă un judecător nedrept: Haim Cohn (în cartea **ARESTAREA, PROCESUL ȘI MOARTEA LUI ISUS CHRISTOS**, Buc., 1995, 199 p.). E chiar de profesie judecător. Și e chiar Președintele Tribunalului Suprem al Israelului! Deci ceea ce a făcut domnia sa e aproape o rejudecare a procesului de acum aproape 2000 de ani.

D. Haim Cohn și-a pierdut timpul în zadar. Cartea sa, a 20 001 carte despre viața și moartea lui Iisus, nu e numai inutilă. E ceva mai mult: e iritantă. Cu o îndrăzneală pentru care a avut nevoie de foarte mulți ani ca să și-o motiveze, n-a reușit decât o foarte proastă pledoarie în favoarea unei teze jalnice, de mult răsuflată. Care e aceea?

Iat-o: **că cei acuzați că l-au condamnat pe Iisus, n-au fost de fapt decât apărătorii Lui, dar El s-a străduit să obțină cu tot dinadinsul o condamnare la moarte.** Și chiar și pe aceasta a obținut-o de la romani, nu de la evrei.

Cartea are și un prefațator din România: Teșu Solomovici, bineînțeles apărător al tezei lui Haim Cohn. Valoarea ei e mai mult în prețul înscris pe coperta a doua: 7000 de lei. Un mic gheșeft, căci cartea are doar 199 p. Așa că cei care o cumpără, își plătesc bine prostia de a o fi cumpărat. Dar prețul face parte din știința afacerilor. Dacă are un așa preț mare, trebuie să fie bună, crede editorul că își va zice bietul creștin, înșelat și de titlu și de preț!

Deși prea scumpă, cartea trebuie totuși citită. Numai în felul acesta ea se poate autodistruge, în mod sigur, fiindcă argumentele ei sunt, pe toată linia, nu numai slabe ci, evident trase de păr, false în întregime.

Și încă ceva: cumpărând-o cititorul e de fapt cumpărat, precum a fost cumpărat Iuda odinioară. Refuzându-i tezele, cititorul dă înapoi sau aruncă cei 30 de arginți, celui care îi vinde minciuni. Și a propos de aceasta: Oare cine i-a dat cei 30 de arginți lui Iuda? Romanii sau Sanhedriul, autoritatea religioasă iudaică a vremii? Și nu l-au plătit pe Iuda ca să-l apere pe Iisus, ci ca să li-l vândă! Lor, nu romanilor. Că are și Pilat vina lui de judecător nedrept, e cu totul altceva. El și-a spălat totuși mâinile!

Pe de altă parte, încercând să-i discolpe pe răstignitori, autorul de fapt îl discolpă pe Iisus. E ca și cum Dl. Cohn ar zice: a fost o eroare. Iisus nu trebuia condamnat. N-au existat motive pentru aceasta! Contemporanii evrei n-au avut motive să-i ceară răstignirea.

Asta zicem și noi!

S-ar putea să revenim asupra acestei cărți.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.